वल्लभ नीति.

છંદ, છપ્પા, કુંડળિયા, કવિત.

બનાવનાર.

વ્યાસ. વલ્લભરામ સુરજરામ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા. મનસુખરામ મગનલાલ.

આવૃત્તિ બીજી—પ્રત ૧૨૦૦

અમદાવાદ

"ચંદ્રોદય" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ.

સંવત. ૧૯૪૫ સને ૧૮૮૯

કિંમત. રૂ. ૦-૮-૦

પ્રસ્તાવના.

આ પુસ્તકમાં છંદ, છપા, કુંડળીયા, કવિત વિગરે છે. તેથી સંસારરૂઢી સમજવાનુ અથવા વરતવાનુ યોગ્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત થશે. તથા જગતમાં યસ મળી છેવટ મોક્ષ પ્રાપ્ત થશે કારણ કે આ પુસ્તકમાં નીતી સબંધી તથા મનને આનંદ ઉપજે તેવી બીનાનુ વીવેચન કરવામાં આવ્યું છે. વળી આ ચોપડીનો માહીતગાર માણસ કોઇનો ગાંજયો જશે નહી તેમ કોઇના એરામાં આવશે નહી. કેમકે વેદમાં જે ચાર પુરૂષાર્થો કહ્યાં છે. તે ચારે પુરૂષાર્થોની નીતીએ વરતવાની બધી બીના છે. ૧) પુરૂષાર્થો. જીગ્નાસા ૨) નીતી. ૩) દયા. ૪) પ્રાક્રમ. આ ચારે પુરૂષાર્થોના અર્થ. ૧] જીગ્નાશા એટલે સર્વે રીતી જાણવી જુઓ સર્વે રીતી જાણીએતો ચોરીની તથા જાર કર્મની પણ જાણવી જોઇએ, એમ અનીતી થાય છે માટે ૨) પુરૂષાર્થ નીતી કહી છે એટલે નીતીમાં રહીને જે રીત ગણાય તે જાણવી એમ ૨) પુરૂષાર્થની નીતી રાખીએ તો કોઇ માણસ વગર ગુનેગાર ફાંશી ચડતો હોય ત્યાં નીતી રાખીને જુઠુ બોલીયે નહી તો તે બીન ગુને મરે છે તેને છોડાવા પેરવી કરી નહી તો તેણે દયા રાખી ગણાય નહી માટે ત્યાં ૩) પુરૂષાર્થ દયા રાખવી જુઓ ૩) પુરૂષાર્થ દયા રાખીએ તો ચોર ઘરમાં ચોરી કરવા આવ્યા હોય, તે વેળા એમ જાણીએ કે બુમ પાડીશુ તો આ ચોર કેદમાં જશે

એવી દયા લ.વોએ તો તે તમામ મિલ્કત લેઈ જાય ને આ પણ ભીખ માગતા થઇએ માટે ત્યાં ૪) પુર્શારથ પ્રાક્ર મ કહ્યું છે તે ૪) પુરૂષાર્થ પ્રાક્રમ એટલે ચોર તથા હરકોઇ અનીતીનો ભરેલો પુરૂષ તેને .પ્રાક્રમ બતાવવુ એટલે તેની નઠારી ટેવ ભુલાવી દેવી તેનુ પાપ વેદ સાસ્ત્રમાં લખતા નથી, એવાં ચાર પ્રકારના પુરૂશાર્થ ની સ્થીતી આ ચોપડીમાં છે વળી સામા માણસનાબો લવા ઉપરથી તથા તેના આચરણ ઉપરથી આ માણ સ કેવી નીતાનું છે તે સ્પષ્ટ જણાઇ આવશે એવી ઘ ણી ઉપયોગી બાબતોનો આ લઘુ ગ્રંથનો સરવે વિવેકી ઓયે લાભ લેવો જરૂર છે.

આ પુસ્તક મળવાની જગો.

અમદાવાદમાં રાયપર પખાલીની પોળમાં વ્યાસ વલ્લ ભરામ શુરજરામને ઘેરથી, તથા માણેકચોકમાં બુકસેલર મનસુખ મગનલાલની પાશેથી મળશે. દશ ચોપડી મંગા વનારનેદસ્તુર મુજબ એક ચોપડી વધુ મોકલવામાં આ. વશે નાટપેટ કાગળ લીધામાં આવશે નહી તથા ઉધારે આપવામાં આવશે નહી.

अनुक्रमाणिका.

પુરૂષોને શીખ.

શેઠો વિશે.

કન્યા વકરો કરવા વિષે.

શાંતિ રાખવા વિષે.

દેવા વિષે.

મીઠા માણસ વિશે.

અવળી રીત વીસે.

ન્યાયાધીશ વિશે

કામી જન વિશે.

માનવીના મળવા વિશે.

જીવોના દેહ વિશે

નામના અવગુણ વિષે.

વચન ભ્રષ્ટ વિષે.

દીનતા રાખવા વિષે.

કંજુસાઇ વિષે

ધર્મ ધારા.

બ્રાહ્મણ વિષે.

વઇષ્ણવ વિષે.

ઢોંગી વિષે.

હરિભજનમાં ભંગ પાડવા વિષે.

કુંડળિયા.

દેશી ભાષાના કુંડળીયા.

મનહર છંદો.

કવિત.

છંદ કવિત.

ઇંદ્રવિજય

છપો.

ભાંખ્યા છે બહુ બોધ, શોધ કીધા સંસારી;
વર્તે કહેલી શીખ, બીક મુકી નરનારી;
કદી ન લાગે દોસ, રોશ ઇશ્વર નવ આણે;
પુસારથની રીત, વદીછે વેદ પુરાણે;
પુસ્તક આખુ વાચીને, ગુણ ગ્રહણ કરજો સહુ;
વ્યાસ વલ્લભ વદે શાસ્ત્રથી, સષ્ટની નીતી કહુ.

3૯૦૮

वल्लभनीति.

વિનંતી વિશે છપો.

છપો ૧.

સમરિં સારદા માત, વાત વંદુ વેહેવારી;
કવિઓને પરણામ, માફ કરજો ભુલ મ્હારી.
છે વિદ્યાની ખોડ, જોડવાને મન મ્હારૂ;
કબુલ કરજો સર્વ, ગર્વ રૂદે નવ ધારૂ.
કીંકર હું જ કવિયો તણો, ગનાનીનો ગુલામછું;
થોડું કહયું ઘણું માનજો, બ્રાહ્મણ વલભરામછું.

છપો ૨.

ગુણી દેશ ગુજરાત, જાત બ્રાહ્મણની મ્હારી;
અમદાવાદ મુકામ, શહેરની શોભા સારી.
રાયપુર જીલ્લા માંય, પખાલિની પોળ મધ્યે;
કથા કહુ પુરાણ, રજુ છું રૂડી હૃધ્યે.
ત્રવાડી મેવાડો વીપ્ર છું, શેવક અક્ષર ધામનો;
વ્યાસ વલ્લભ નિજ નામ છે, સુતજ સુરજરામનો.

આ છાપોને સમજાણુ.

છપો ૩.

પુત્રીયોને લાડ, લડાવે પીતા જેનો;

ધીક પડયો અવતાર, બગાડે મનખો તેનો.
શીખે જીભનો સ્વાદ, નાદમાં જાદે ફૂટે;
કબુદ્ધોની થાય, જાય તે વાંકી વાટે.
છાકે છકે છેક છોકરી, ધાર્યું કરશે આપનું;
વલ્લભ કહે છે નામ તે, બોળે બેટી બાપનું.

છપો ૪.

નારી સાસરવાસ, શોભતી સઘળો સારી;
વઢી વસે પીહેર, જાણવી વાંભોચારી.
હોય દુખ કે સુખ, સાસરૂ તોપણ સારૂં;
સાસરીયાનું વેણ, સહે ખાટું ને ખારૂં.
તેતો સપુતની છોકરી, ખરો ભેદ પરમાણવો;
વલ્લભ કહે ઘેર રાખશે, તે વાર વંઠળ જાણવો.

છપો ૫.

ધીક જનેતા જેહ, દીકરી વ્હાલી જાણે;
સાસરીઅથી ગાત, પીહેરે પુત્રી આણે.
કરે જમૈશું જુદ્ધ, બુધ વિના નીચ બાઈ;
સંખાણું રાખી તેહ, બગાડ્યું ખાલી ખાઈ.
કાહાડે રળવા મા ટી, નીચ પક્તીમાં ઉતરી;
કહે વલ્લભ માણસ નહીં, કોહો કરક્ષા કુતરી.

છપો ૬.

સાસરવાસથિ નગ, પાયરે પૈસો આણે;
તે ચહિન માબાપ દીકરી વ્હાલી જાણે;
કરે ઘણાં વિખાણ, દીકરી તું બહુ સારી;

કપણુ વાળી બાળ, ભાગતી ભીડ અમારી
એટલે છળ કરે છે.ફરી, સાસરેથી પિયર ભરે;
વ્યાસ કે સાસરે ન મળે તો છવટ લુચ્ચે કરે

છપ્પો ૭

ઠાં પુત્રી કે પુત્ર, ચીજ પરઘરની લાવે;
માત તાત કરિ ક્રોધ, ધાક દૈને ધમકાવે;
પાકી પુછાપુછ, કરીને ત્રાસ પમાડે;
દરરાત્રિ બહુ બોક, સીખથી કુમત કાડે;
સુધરે સુધારયુ છોકરૂં, બાળ ન સુધરે આપથી;
કહે વલ્લભ કે બાળકો, બગડે છે માબાપથી.

સ્રીના ચરીત્ર વીશે.

છપ્પો ૮

રાંડ રડિ કરે વાત, પ્રપંચે પાકી પુરી;
બરીબ ગાત્ર ગણાય, હરામી નહી અધુરી.
નિરમળ બોલે બોલ, જુઠને ઠરવે સાચુ;
માને મુરખ કોય, હોય બુદ્ધિનુ કાચુ;
અપલક્ષી અબળા ઘણી, કામની કત કરોટછે;
કહે વલ્લભ પક્ષજ કરે, તે લુચ્ચો લપોડ છે.

છપ્પો ૯.

કરે ચાહ્ય તે નાર, પ્હાડ પરવત પણ પાડે;
આભને અવનિમાય, અવનિ આકાશ ઉડાડે;
કરે જ્ઞાનિને મુઢ મુઢને જ્ઞાનિ બનાવે;

નોર મોભનાં નેવ; નેવનાં મોભ ચડાવે;
વણ વાતની વારતા કરે, ગપ ઘણેરી ગોઠવે;
વલ્લભ કહે વનીતા સહુ, અણ દીઠું પણ ઓઠવે;

છપો ૧૦.

મુમત પકડે નાર, પાર પાડે પાખડે;
ડોલાવે સંસાર, નાર ના ડોલે પંડે;
જેમ રામનું બાણ વાણ વામાની એવી;
કરતાં કુડુ કરમ, શરમ રાખે નાહી તેવી;
મન ધારયુ કરે માન્યની, ભુપથકી પણ નવ ડરે.
વલ્લભ કહે રહે વશ નહી, બ્રહ્માદીક મથી મરે;

છપો ૧૧.

રહે ન રોકી નાર, ભાર હજાર મણ મુકો;
સીખો સઘળાં ચેન, નેનની ચોટ ન ચુકો.
લાલચ આપો કાંક, વાંક જુઓ ન લગારે;
તોપણ ન ભોળવાય, કરે મનમાં જે ધારે;
ધારયુ કર્યા વણ રહે નહી. રહે રોકિ તે આપશું;
કેહે વ્યાસ મુમત મુકજો, જાયતો સગા બાપશું.

છપો ૧૨.

નારીતણી લાજ, કાજ તેતો બહુ આવે,
મારવિ પડદે આંખ, ભલેરી તેને ફાવે;
નીચુ ન્યાળી જાય, કહે જગ તેને સારી;
પણ તે પાકી હોય, નરોને નાખે મારી;
જે લલના લુચ્ચી નથી, તે ખુલ્લે શીર ચાલતી;

કેહે વલ્લભ લજ્જાળુઓ ઘુંઘટમાં ઘર ઘાલતી.

છપ્પો ૧૩.

જુઠા બોલી નાર, સ્નેહ તેનો નવ કરીએ;
સોગન ખોટા ખાય; પાય લાગી પરહરીએ;
જો રહીએ વિશ્વાસ, કયસ ર્યા વણ પકો,
થાય જીવનો નાશ, નદામો લાગે ધકો;
જુઠું બોલે જે જુવતી, તે તણો છંદ છોડિયે;
કહે વલ્લભ તે નારશું, નેન કદી ના ગાડિયે;

છપ્પો ૧૪

લાજ વગરની નાર, લડત લડતાં નહિ ડરતી;
કમ બુદ્ધિ ઠગ જાત, બહુ મુખ બકવા કરતી;
વદે વધારે વાત, ઘણું ડાપણુ દેખાડે;
લાંબા કરીને હાથ, આપ હસીને હસાડે;
વ્હેર વીના વ્હેર બાંધતી, ઝેર ધરે દિલ ડાપણી;
વલ્લભ કેહે તે સુંદરી, સહુ સમાજમાં સાંખણી.

છપ્પો ૧૫.

ચતુરાનું ચરીત્ર, પવિત્ર જન તે શું જાણે;
કપટ ન શીખ્યો હોય, એ ગે શા પરમાણે;
સેલડિ નજરે ન હોય, જરનો સાંઠો વખાણે;
પરગુણ દીઠા વણુ, આપના ગુણ ઉર આણે.
જે જણનારીની વેદના, વાંઝા શું પારખી શકે,
કેહે વલ્લભ અનુભવ વના, મુરખ માણસ બહુ બકે.

છપો ૧૬.

મરોને નબળિ નાર, કંથનો અંતજ લેતી;
વદિને અવળાં વેણ દમીને દુખજ દેતી;
કરેજ કોટિ કલેશ, લેશ જંપે નહી જાતે;
સાસરીએ કુસંપ, વઢે બહુ વાંકી વાતે;
ટંટાનો તંત મુકે નહી, વદિ તે વસ્ય કરવા ધણી;
કેહે વલ્લભ એ સુંદરી, ગરધવણી ગોલાતણી.

છપો ૧૭.

નાથ ઉપર કો હાથ, ઉપાડે અબળા જાતી;
ચુકીને દે ગાળ, જાણવી તે મહા ઘાતી;
તરકોટા પણ આપ કરે, સ્વામીની સાથે;
કોટાણ કોટી પાપ, લાગતું લલના માથે;
પીઉને કનડે કામની, તેના પક્ષ ન તાણવી;
કેહે વલ્લભ તે તારૂણી, કુટીલ કરક્ષા જાણવી.

છપો ૧૮.

કામની સેવે કંથ, પંથ સુધામનો ઝાલે;
પાળે પિઉનું વેણ, સુભ ઘર તેનું ચાલે;
પાપ ટળિ મળે પુન્ય, ન્યુન્ય કાંઇ નવ આણે;
હોય સપુતની સુત, અન્ય જન ઉર ન ભાવે,
પીઉ પરમેશ્વર માનીલે, તેને નર્કજ નાશ છે;
કેહે વલ્લભ તે નારનો, વઇકુંઠ વીશે વાસછે.

છપો ૧૯

કંથ હોય કદરૂપ, રૂપવંતો તે કહેવો;
બ્હેરો બુચો હોય, તોયપણ ઇશ્વર લ્હેવો.
બુદ્ધિવાણ પણ પીઉ, હોય આંખેજ આંધળો;
બોબડો કે બુચટ, પડેલો પગે પાંગળો.
હોય દુખીઓ કે સુખીયો, સેવે સતીની બાળછે;
વલ્લભ કહે પીઉ પરહરે, તેજ છમક છીનાળ છે.

છપો ૨૦

સંખણુ સાસુ હોય, કોઇ દિવસ નવ જંપે;
કરે વહુથી વ્હેર, સુએ ન સુખે સંપે.
બોલે બકબક બોલ, તોલ તોળાવે આપે;
જુદો જઇ રહે સુત, લટકણી માને પાપે.
વહુનું વગોણું બહુ કરે, છાદ્રો શોધી કહાડતી;
કહે વલ્લભ ધીક સાસુને, છેક છોબલા પાડતી.

છપો ૨૧

વહુ કરે વિરોધ, શુલ સાસુની સાથે;
દે ગાળ મુકે આળ, છેક છેડો લે માથે.
સ્વામીને દે શીખ, ભીખ મંગાવા જેવી;
જુદો કાઢે કંથ, પંથ પીયરનો સેવી;
કહે વલ્લભ નિચ નારીએ, ઠામ સારારે ફેડિયા;
તેણે તેના મા બાપની, બોળી સાતે પેઢિયા.

છપ્પા ૨૨

નારી ચલવે ચલણ, ઘણું પોતાના ઘરમાં;
જાણી નહી અક્કલ, તેજ નારીના નરમાં.
ગણાય નારી તોલ, બોલ તેનો ન ઉથાપાયે;
જેવા ઘર ગુલામ, માપ તેવુંજ મપાયે;
ચલવે ચલણ જે નારનું તે શું સ્નેહ ન માંડવો;
કેહે વલ્લભ તે મરદને; જરૂર જાણવો રાંડવો.

છપ્પા ૨૩

ચાલે નારનું ચલણ, તેહને ઘેર ન જાવું;
રાંડ્યો તેનો કંથ, હોય પણ મોત્ર ન થાવું;
જમણ તેના ઘેર, કદી તેની નવ કરવો;
લેણ દેણ વેપાર, તેહ સાંગે પરહરવો;
ચલણ જેને ઘેર નારનું તે ઘર ડગ ભરવું નહી;
વલ્લભ કેહેછે લોકમાં, લાગે લાંચ્છન કુળ મહી.

છપ્પા ૨૪

વામાને વશ થાય, જાણવો તે મુઢ મેલો;
વામાને વશ થાય, હોય ડાહ્યો પણ ઘેલો;
વામાને વશ થાય, જાય તેનું ઘર સરવે;
વામાને વશ થાય, ખાય ખત્ત તે ગરવે;
વશ વનિતાને થઇ રહે, તેની વાત પુઠળ વહે;
બ્યાસ વદેછે વશ થાય તો; તેને સો ઢબુસ્મા કહે.

છપ્પો ૨૫.

વરા બનવાથી લોક, કહે કે જાદ કીધું;
વરા બનવાથી લોક, કહે ચિત ચોરી લીધું;
વરા બનવાથી લોક, કહે કે બનિઓ અંધો;
વરા બનવાથી લોક, કહે નહિ સુજે ધંધો,
વરા બનવા થકી સહુ સગાં મ્હેણાં દઈ દઈને દહે;
વ્યાસ વદે છે વરા થાયતો, માંચાંનો માકણ કહે.

છપ્પો ૨૬.

મારે માને નાર, મારથી તસ્કર ત્રાસે;
મારે માને ઢોર, મારથી ભુતજ નાસે;
મારે માને બાળ, મારથી વ્હેરી ધ્રુજે;
મારે મુકે શ્વાન, મારથી વૃક્ષજ દુજે;
માર તે સહુથી શેષ્ટતા, માર શુભ પ્રયત્ન છે;
કહે વલ્લભ ખરૂ માનજો, માર ચઉદમું રત્ન છે.

પુરૂશોને શીખ.

છપ્પો ૨૭.

અબળાને દે દુઃખ, મુખ તે જનનું બાળો;
વગર વાંકનો વાક, કહી રહોડે ચંડાળો;
મુઢન કરે પોસાણ, દુષણ લાગે છે અંગે;
ભાવથકી લે લ્હાવ, પરાઇ સુંદરી સંગે;
ઘરની રાંડ રડીને મરે, આપ લાલ થૈ જાયછે;
કહે વલભ તે જીવડો, ખર નર ખન્તા ખાયછે.

છપ્પા ૨૮.

વૃદ્ધ થઈ વરે નાર, ભાર લાગે તે જનનો;
સાંભળ લાગે હર્ષ, પછી પુરો પડે મનનો;
નારી બોળે નામ, ઠામ ઠામેજ ફરીને;
બોળે ત્હેડી સાત, વાત વભીચાર કરાને;
ન્હેલી વહુ થાય વીધવા, તો મન ઝાલ્યું રે નહી;
કહે વલભ વૃદ્ધ નાથને, નાખે તે નરકજ મહી.

છપ્પા ૨૯.

વળે ન નારનું અંગ, ફરે છુટી ઘેર ઘેરે;
વળે ન નારનું અંગ, વસ્ત્ર વિધવિધનાં પ્હેરે;
વળે ન નારનું અંગ, દ્રવ્યનો ઢગલો આલે;
વળે ન નારનું અંગ ઘરેણાં ઘણાક ઘાલે;
વળે ન અંગ ખોરાકીએ, દઈને માગ્યુ મુખથી.
કહે વલભ અંગ સુધરે, પરણ્યા પિઉના સુખથી;

છપ્પા ૩૦.

નારી નહિ સુકાય, પીએ પાણી બે દાડે;
નારી નહિ સુકાય ફરે તે વાન ઉઘાડે;
નારી નહિ સુકાય, મરમનાં મેહેણાં મારે;
નારી નહિ સુકાય, જોર જુલમ ગુજારે;
સુકાય ન મારે સુંદરી, ન સુકાય અન ભુખથી;
કહે વલભ સુકાઈ જશે, નારી નરના દુખથી.

છપ્પા ૩૧.

નર ન બને બળવાન, કઢેલાં દુધજ પીધે;
નર ન બને બળવાન, વૈદ વસાણાં કીધે;
નર ન બને બળવાન, ગ્રથના ઘેબર દીધે;
નર ન બને બળવાન, બાપની પુંછી લીધે;
નાવે બળકો પુરૂષમાં, ઘર ગોરી દીલ દારની;
વ્યાસ વલ્લભ કહે બળ વધે, પુરૂષોનું રોજગારથી.

છપ્પા ૩૨.

સાસર વાસે લહાવ, ભોગવે રાજ્યાસનનો;
પણ બે આની બોજ, જાણવો તેવા જનનો;
મોસાળ પક્ષે લહાવ, ભોગવે સરવ રસીયો;
પણ તે નારનું માપ, જાણવો પા રૂપઇયો;
બાપ નામે ઓળખાય તે, બાર આની પરમાણવો;
કહે વલ્લભ આપ નામનો, સત્તર આની જાણવો.

છપ્પા ૩૩

જેહ ધણી મા બાપ, ત્યાગ કરીને બેસે;
તજીને ભગની ભ્રાત, જઇ સાસરીએ પેસે;
કરે શાળકીથિ સ્નેહ, દેહ સાસુને અરપે;
સસરો વહાલો હેમ, પ્રેમથિ કાળજા ધરપે;
વહાલી વહુ બહુ સાળકી, જેમ જનેતા જાયલો;
કહે વલ્લભ તે આદમી, નહિ મરદ સુધ બાયલો.

છપો ૩૪.

પુરૂષને મા બાપ, સરવથી શ્રેષ્ટજ ગણવાં;
હોય બુદ્ધી કબુદ્ધ, તોય પણ ભગવત ભણવાં;
પાળે રૂડી પેર, મ્હેર રાખીને મનથી;
માને મુળનો પાડ, લાડ કીધાં તે દનથી;
શુભ સમજીને સેવા કરે, મન વાંચ્છીતજ ફળ મળે;
કહે વ્હાલા અડસઠ તીરથની, તે નરને યાત્રા વળે.

છપો ૩૫

જનની જાયા ભ્રાત, લડત કદિએ ના માંડે;
થાય વડો વિરોધ, વની લાવેલી રાંડે;
હોય કરકશા નાર, પતીને આળ ચડાવે;
સારી બુડી વાત, ભરાવીનેજ લડાવે;
પોતે પણ લઢવાને ચડે, ભાંડે ગાળો ભાંડની;
કહે વલ્લભ સત્ય માનજો, સાધજે લડાઈ રાંડની.

છપો ૩૬

હોએ મુરખ ભ્રાત, વાત નારીની માને;
બુદ્ધી વણ જન જેહ, તેહ નર ધરતા કાને;
વામા કેરૂ વેણ, સાંભળી ઘણું ક ગાજે;
કરે ન મન વિચાર, આપ બાંધવને બાજે;
કહ્યું કરીને અબળા તણું, ખોદાગી ખોટે ભાઈની;
વલ્લભ કહે છે તેહમાં, જાણવી બુદ્ધિ બાયની.

છપ્પા ૩૭

જે ઉર આવ્યું પાપ, સંગ તેને ન વસીયે;
હોય સગાં માબાપ, દુર તોહયે પણ ખસીયે;
પરણુત કેરી નાર, જારપર સાથે રમતી;
માંટવુ ન ઘરબાર, મેલવો ભુંડણ ભમતી;
દગા ભરેલ દોસદારને, તજવો જુદો જાતથી;
વ્યાસ કહે સ્નેહ તોડીએ, જનની જાયા ભ્રાતથી.

છપ્પા ૩૮

જે ઘરમાં નહીં સંપ, જંપ તેને નવ જામે;
ચાલે કુટા કુટ, અતી દુખ દળદર પામે;
થાય ગર્થનો નાસ, હાસ કરી નહી બેસે;
હરખે દુશમન લોક, સોડમાં શત્રુ પેસે;
ઇજ્જત ઘટે ઘણી આપની, છેક ફજેતો થાયછે;
વ્યાસ વલ્લભ કેહે માનજો, ઘરફાટે ઘર જાયછે.

છપ્પા ૩૯

જે ઘર ઝાઝા કલેસ, લેશ તેને સુખ નાવે;
ફાગણુની પુનમ, સદા ગરમાં સોહાવે;
નાસે વિત વ્હેપાર, નાશ થાતી કુળ વ્રધી;
મનુસ મરકી થાય, જાય સુખ સંપત બધી
કંકાસે જળ ઝોળીતણું નાસે છે પળ ચારમાં;
કેહે વલ્લભ કંકાસને ઘાલોમાં ઘરબારમાં.

છપો ૪૦

સંપ હોય જે ઘેર, મ્હેર ત્યાંતો ઇશ્વરની;
વધે વડો વ્હેપાર, પ્રાપતી પામે જરની;
લે સંસારી લ્હાવ, ભાવથી ભોગ ભોગવે;
શત્રુ સીર ન થાય, જગત જીવ જોગવે;
વંશની મહ્લી બહુ વધે દુઃખ દળીદરનો નાશછે;
કેહે વલ્લભ જ્યાં સંપ ત્યાં, પુર્ણ પ્રભુનો વાસછે.

છપો ૪૧

લડે બેટડો બાપ, લડે ભાઇ શું ભાઇ;
લડે દીકરો માત, લડે નણંદ ભોજાઇ;
લડેજ બગની ભ્રાત, લડે ધણી ધણીઆણી;
લડે ભામી દીએર, લડે દેરાણી જેઠાણી;
વળી સાસુને વહુ વડે, ત્યાં પર બોલે બોલકા;
વલ્લભ કેહે તે આહની પરજાપતના ખોલકા;

છપો ૪૨

હુંનુ નીર અપાર, કીને ઘરપર રેડે;
સળગે નહી લગાર, મજુરી ખાલી બેડે,
થાય ઘડાંમાં સંપ, ઘડીમાં ટંટો ચાલે;
બાંટે દરિયે ગાળ, ઘડીમાં ઘરનાં મ્હાલે;
લઢે વઢે પણ વલ્લભ કહે, સામા શાતરને દહે;
છેવટ સાથે દાબ એકઠા, તરીઆતો તેડ રહે.

છપ્પો ૪૩

ડાપણમાંથી હાથ, ન કાડે ન્હાનું મોહૂં;
પોતાનું ખરૂ વેણુ, અન્યનું માને ખોટું.
એક એકનો વાંક, જુએ પોતાનો ઠાંકો;
છીદ્રો શોધે છેક, વદે વડી વાતો વાંકી.
વાહુ ફોડે તે ઠીકરાં, સાસુ ફોડી ઠીબ કહે;
વલ્લભ કહે કંકારાનું, કારણ ડાહ્યા જન લહે.

શેઠો વિશે.

છપ્પો ૪૪

મરો નાતનો શેઠ, ઝેર આનુ જે રાખે;
મરો નાતનો શેઠ, રાહુ શીર આળો નાખે.
મરો નાતનો શેઠ, રાંકને દાબી મારે;
મરો નાતનો શેઠ, હરામી હરનું ધારે.
મરોને શેઠ પટેલીયા, સૌને ધુતી ખાયછે;
કહે વલ્લભ તે શેઠનું, જરાજુળથી જાય છે.

છપ્પો ૪૫

શેઠ નાતનો જેહ, દેહ તે ચંડાળ સરખો;
જોઇ શાસ્ત્ર પુરાણ, પાપીને પતિત પરખો;
શત્રુ ન કોનો થાય, થઇ વ્હાલો વેર વાળે;
સ્નેહ કરી દે છેહ, જીવ બાહુ જનના બાળે.
શેઠ પટેલ બની આપથી, પક્ષપાત વિશ્વા ભણ્યો;
કહે વલ્લભ નિક માતને, ગર્દ્ધીએ અશ્વો જણ્યો.

છપ્પો ૪૬

કોણ જાણવો શેઠ, સરવ કરતાં પ્હેલાંનો;
કોણ જાણવો શેઠ, નાત મ્હાજન મ્હેલ્લાનો.
કોણ જાણવો શેઠ, સરવનાથી સુજાતી;
કોણ જાણવો શેઠ, સરવ જનથી મ્હા ધાતી.
કોને નગરશેઠ જાણવો, ગુણ તેના શા જોઇએ;
કહે વલ્લભ સુણો સહુ, સંદેહ સઘળા ખોઇએ.

છપ્પો ૪૭

નાત તણો જે શેઠ, વેઠ તો કરે સરવની;
પાડે સારી સુજ, વાત વદે ન ગરવની.
દઇ નાતને બોધ, કહે કુળ ધર્મજ નરખો;
આપ કરે સુભ ન્યાય, સુત શતરૂનો સરખો.
લાંચ લઇને ઘર ના ભરે, ગ્રસ્ત જોઇ ખુશી રહે;
કોને કલંક મુકે નહીં, તેજ શેઠ વલ્લભ કહે.

છપ્પો ૪૮

માજન કેરો શેઠ, ઠેઠથી હોય વિચારી;
સુધ્ય જાત સુમત્ય, જોઇએ પરોપકારી.
સુભ કામમાં દામ, કઢાવે સહુ પાસેથી;
જતો બચાવે જીવ, કોક નિચને વાસેથી.
કરતો પોષણ કંગાલનું આપ હરી ઘર ના ભરે;
કહે વલ્લભ માજન તણો, સાચો તે શેઠજ ઠરે.

છપો ૪૯

મ્હેલા કેરો શેઠ, પેટ મ્હોટું જે રાખે;
સઉથી સાચો સ્નેહ, મુખ ભુંડુ નવ ભાખે.
ભગની ગણે પરનાર, વ્હાર કરવાને ધાએ;
ભાગે ભલાની ભીડ, ચીડ કોપર નવ ખાએ.
સેહેજ દામ ખરચે નહીં, ગરીબનું ઉધરાવીને;
વલ્લભ કહે શેઠ થાપવો, શીર મુગટ બનાવીને.

છપો ૫૦

શેઠ નગરનો જેહ, દેહમાં દયાજ લાવે,
રઇયતને શીર દુખ, ઓતવુ આપ ઉઠાવે.
જુએ જગતની પીડ, ભીડ ભાગે ઉપાયે;
કરે રાયશું ન્યાય, નહીંતો સામો થાએ.
સાંભળે સહુની વારતા, પ્રજા બેટા બેટીએ;
વલ્લભ કહેછે જાણવો, તેજ નગરનો શેઠીઓ.

છપો ૫૧

ઉપર છપા ચાર, કહ્યા તેવું લે વરતી;
મ્હેલાનો એ શેઠ, જાત જાણો માં નરતી.
તેથી અવળી રીત, રાખતા તે મ્હા ઘાતી;
એ ખમો એ ચંડાળ, અતી નબળો નીપાતી.
રાખે ઝેર બહુ આંખમાં, હોદ્દો ચલવે આપનો;
કહે વલ્લભ તે શેઠીયો, હોય હજારો બાપનો.

હીમત વિશે.

છપ્પા પર.

જેને હૈયે હામ, કામ કરતા તે ધારયું;
જેને હૈયે હામ, જાય તે જન ના મારયું.
જેને હૈયે હામ, દામ ગાંઠે તે ઝાઝે;
જેને હૈયે હામ, નામથી ચાલે માજે;
હામ હૈયે બહુ રાખતા, તે સુરો સરદાર છે;
કહે વલ્લભ સહુ જાણજો, હામ બહુ હથિઆર છે.

છપ્પા પ૩.

હામ બહુ હથિઆર, હામ તો માગ મુકાવે;
હામ બહુ હથિઆર, હામ તો મ્હોત ચુકાવે.
હામ બહુ હથિઆર, હામથી દામ ન ડુલે;
હામ બહુ હથિઆર, હામથી કામ ન ભુલે.
હામજ હથિઆર જાણવું, હામ કદી હારે નહીં
કહે વલ્લભ સહુ જગ વિષે, હીમત સો મરદા સહી.

છપ્પા પ૪

હીમત છે તે મરદ, ગરદ હીંમત નવ ખાએ;
હીંમતની કીંમત, કોઇથી નવ્ય કળાયે;
હીંમત પામે રાજ, દાજ હીંમતથી વાળે;
હીંમત પામે જસ, કસ હીંમતમાં ભાળે.
હીંમત હોય જેહને ઘણી, તે જન રણ છોડાવતા;
કહે વલ્લભ હીંમત થકી, હરિશું જીવ જોડાવતા.

છપો ૫૫.

જેણે મુકી હામ, દામ દુલે ભેં તેના;
જેણે મુકી હામ, કામ ધારે તે સેના;
જેણે મુકી હામ, ઠામ તે જનનો છુટે,
જેણે મુકી હામ, રામ વિના ચોર લુટે.
હામ હારે જે આદમી, નપુસક નર પરમાણવો;
કહે વલ્લભ તે માનવી, જીવતાં મુઓ જાણવો.

છપો ૫૬

જે જન હાર્યો હામ, નામ તે જનનું બુડયું;
જે જન હાર્યો હામ, ગામ ઘર તેનું ઉડયું.
જે જન હાર્યો હામ, ચામ ચુંગાયું તેનું;
જે જન હાર્યો હામ, શામ થાએ મુખ એનું.
જે જન હામત હારીઆ, તે જન કારજ ભુલીઆ;
કેહે વલ્લભરામ નામ તે, દામ રાહી તે દુલીઆ;

મનુષના મદ વિશે.

છપો ૫૭

જેને બ્હોળો સાથ, હાથ ઉંચો થૈ ગાજે;
ગણે સરવને તુછ, મુછ મરડીને બાઝે.
જાણવિ જાદે જોર, જયેથી ગુસ્સો બતાવી;
બહુ કરે તોફાન, હૃદયે હુંપદ લાવી.
જાણરે જથાદાર સર્વથી, જાણવે જોર વસ્તારનું;
વલ્લભ કેહેછે મુરખા, તાણે જથાદારનું.

છપ્પો ૫૮

જાણવે જાદે જોર, જથાની જોડયો લીધે;
સમજે મનથી લાભ, સરવથી ટંટો કીધે;
હૈયામાં ઘણી હામ, સગાંના સાથની રાખે;
સ્વાન સરીખો થાય, જ્યહાં ત્યાં લોચ્આં નાંખે.
મહા જોર જથાનું કરી, શતરૂને ફુલાવી દે;
કેહે વલ્લભ મળે સીંહતો, સરવે ખો ભુલાવી દે.

છપ્પો ૫૯.

ગરીબ વઢતાં થાય, જાય માર્યો તે બહુનો;
ગરીબ વઢતાં થાય, ખાય ખત્તા જન સહુનો;
ગરીબ વઢતાં થાય, દબાવે સરવે એને;
ગરીબ વઢતાં થાય, ધાય વઢવા જગ તેને;
વઢતાં ગરીબ જે થાયછે, તેનાં પાપ પુરાં મળે;
કેહે વલ્લભ વઢતાં બીચે, તેનું વેણ પાછુ વળે.

છપ્પો ૬૦.

લાંઠ સંગ કલાંઠ, થાય ત્યારે બર આવે;
ઠગની જોડે ઠગ, થાય તો જીતી લાવે;
ટંટક સામા ડાંડ, થાય ત્યારે ઘર ચાલે;
શાની સામો શાહ, થાયતો ધંધો ફાલે;
નીચ સામુ લઈ હાડકુ, રેહો સદા સૌ હામમાં;
સામા સરખા ઉઠોચ્એ, તો તો વસોચ્એ ગામમાં.

છપ્પો ૬૧.

ચડયો જેનો કરપ, નરપ પાંગુ તેને ગાંઠે;
હાંકે આખુ ગામ, આપ તે એકજ સાંટે;
વહેરા જન વસ્ય થાય, જાય રાતરૂ શીરપરથી;
સાંમિ ન બાંધે કહેઠ, કોઇ પાડેલા ડરથી;
જેહે જનનો સાખો પડે, તેને સઉ નમતા રહે;
કહે વલ્લભ સમો એજછે, લાઠ થાયતો નવ દહે.

છપ્પો ૬૨.

ગરીબનું નહિ કોય, ખરો હોયે પણ ખોટો;
ગરીબને સઉ ગાળ, દઇને પકડે ટોટો;
ગરીબ બોલે સત્ય, અસત્ય સરવે જગ જાણે;
ગોદા ઘાલે લોક, કોઇ દલ દયા ન આંણે;
ગરીબ તણા બહુ ભોગછે, ડાહયો પણ ઘેલો ગણે:
વ્યાસ વલ્લભ કહે ગરિબને, ભલોજ પણ ભુંડો ભણે.

છપ્પો ૬૩.

ગ્રહસ્ત ઘેલો હોય, તોય પણ ડાહયો જાણે;
અવળુ વદે વેણ, પક્ષ તો પણ સઉ તાંણે;
કરે વાત અસત્ય, સત્ય સરવે કહે સાચી;
હોયે બુદ્ધી હીણ, ગણે નહી કોબુધ કાચી;
ગ્રહસ્તનું ખોટું ખરૂ પડે, ચાહયતો જુઠ્ઠુ ભેરવે:
વલ્લભ કહે છે ગ્રહસ્ત તે, દીવસ રાતને ફેરવે.

છપ્પો ૬૪.

ગરીબ જનનો શેઠ, કદાપી કો નવ થાયે;
ગ્રસ્ત તણો ગુલ્લામ, થવાને લાગે પાયે;
ગરીબ ગુણી હોય, તોહય પણ પ્રીત ન બાંધે;
ગ્રહસ્થ ઘેલો હોય, તેહની રસોઇ રાંધે;
ગ્રહસ્થ તણા બેલી ઘણા, સ્હાય થવા સાળા સહુ
વલ્લભ કહેછે ગરીબના, બનેવી કો થાયે નહીં.

છપ્પો ૬૫

વાઘ કરે હંસાય, થાયના કોતે સામા;
બકરી જાત ગરીબ, દેખતા નડે નકામા;
ભીલુકપર ભર જોર, કોઇ છતને નવ છેડે;
હોદાના થઇ દાસ, ભાઇ કહિ ભમતા કેડે;
એમ ઉંધા જન અતિ ઘણા, પાપ પેટ ભરનારછે;
કેહે વલ્લભ જગમાં સહુ, આજા ઈદ કરનાર છે.

છપ્પો ૬૬

અનેક જનને એક, નડે તેને તો નડવું;
દયા ન ધરવી લેશ, દુષ્ટની પુઠે પડવું;
દારૂણ દેવો માર, ટેવ ભુલાવી દેવી;
કરવો ઇજ્જત હીણ, ફજેતી જોયા જેવી;
પાપી પુરૂષને પીડવો, સહુને સુખ કરવું સહી;
કેહે વલ્લભ ભુંઢાળવો, કદિ પાપ ગણવું નહીં.

[illegible] વિષે.

[illegible] ૬૭.

પરશીર મુકે [illegible] તે ખાયે જગનીઃ
પંડે તેનું હોય, [illegible] નીજ ભગતી;
ચાર ગણું રાઉ ચે [illegible] ના તે શા જાણે;
[illegible] ગાંગે રાઉ [illegible], લુચ્ચુ લુચ્ચા મન આણે;
જાર જારી રાહુ જાણતાં, તે જન બેલી પાપના;
જુઠું [illegible] વલ્લભ કહે, મુકે તે ગુણ આપના.

[illegible] ૬૮.

દેખીપર નઇલોગ, રોગ પામે ઝેરીલો;
દલમાં બહુ દબાય, [illegible] વ્હેરે વ્હેરીલો;
શરીર પણ [illegible], [illegible] યના પેટ ભરીને;
તનથી ટાઢો થાય, કુશલાપરની કરીને;
જેમ સુખ પરનું દેખતો, તેમ તેમ તે દાઝતો;
વલ્લભ કહે ધોક તેહને, લંપટ મન નહીં લાજતો.

છપો ૬૯

ઝેરી સાંઢે સાંઢ, સ્વાન શું સ્વાન ન સંપે;
ઝેરી રાંડે રાંડ, જરા જોડે નવ જંપે;
સુથારે સુથાર, કરે વહુ વ્હેર વાદે;
મંઝારે મંઝાર, ઝેર જંખાવે જાદે;
દીજ દીજ મળે એકઠા, વિષવાણી ત્યાં થાય છે;
વલ્લભ કહે છે જગ વીષે જાત જાતને ખાય છે.

છપો ૭૦

વીપ્ર વીપ્રનું માન્ય, ઘડાડે ગ્નાન બતાવી;
પાપે ભરતો પેટ, આંખમાં ઝેરજ લાવી;
કરે ભ્રમ નીંધાય હ્હાય લાગે બહુ રૂદે;
કપુત કરમ ચંડાલ, હલાલી થયોજ ઉદે;
બ્રામણ બ્રામણનું ખોદતા, ખેલ કરે ખુબ ખીજનો;
કેહે વલ્લભ તે બ્રામણો, જાણો બોજા બીજનો.

છપો ૭૧

કરશે પર નીંદાય જાય લક્ષમી તે જનની;
ટળે વણજ વ્હેપાર થાય નાસ્તી અન ધનની.
ક્ષય પામે પરિવાર, પાપ અન્ય જનનુ ધોઈ;
રીધ સીધ નવ રીધ, રહે નીંદયામાં ખોઈ;
વળી જગ સહુ ભુંડો કહે, મુર્ખમતી તે મુઢમાં.
કેહે વલ્લભ મુઆ પછી, પડે નરકના કુંડમાં.

છપો ૭૨.

કોણ કરે નીંદાય, કોણ જન કરે અદેખી,
કોણ કરે બહુ ઝેર, કોણ નાખે ઉવેખી;
કોણ કરે જુઠ વાત, કોણપર આળો મુકે;
કોણ કહે મમ જાત, કોણ મુખ ભુંડુ ભુંકે;
કોણ કરે વાત ટાપરી, કોણ મુખે મીઠુ વદે;
કોણ કડવું વેણ ભાંખતું, સઉ સોધી લેજો રદે.

છપો ૭૩.

નીચ કરે નીંદાય, કરે નાગોજ અદેખી;
સગુ કરે બહુ ઝેર, વદ ચંડાળ ઉવેખી.
લુચ્ચું કરે જુઠ વાત, કલંકી આળો મૂકે;
કહે અછકલુ જાત, ભ્રષ્ટજન ભુંડું ભુંકે.
લાલચુ પુરતા ટાપશી, દુરામન તે મોકુ વદે;
વ્હાલુ તે કડવું ભાણતું, વ્યાસ કહે ધરજો રૂદે.

છપો ૭૪

ચાંડાળનું લક્ષણ, કરે સહુની ચેષ્ટાળી;
વદ મુખ મીઠાશ, પછાડે પાડે તાળી.
દર્શાવે બહુ હેત, પેટમાં પાળી મ્હોટી;
કથે મરમની વાત, કુથલી કરવા ખોટી.
વ્હાલો થઇ વેરી બને, બાંનુ બતાવે આળનું;
કહે વલ્લભ પરખી કહ્યું, આ લક્ષણ ચંડાળનું.

છપો ૭૫.

જોત પ્રમાણે વાત, વેણ મ્હોંડાપર આણે,
તરૂ પરમાણે ફળ, પોયણુ જળ પરમાણે.
કરમ પ્રમાણે બુધ્ય, સંગ પરમાણે અસરો;
તુકમ તુલ્યા તાશીર, હોય તેમાં શો કસરો.
દાનત પ્રમાણે બરકત છે, ગુણ પરમાણે નામના;
ગ્નાન પ્રમાણે ગંભીરતા, નીશ્ચય વલ્લભરામના.

છપ્પો ૭૬.

જેની જેવી જાત, વાત તેવી તે બોલે;
નીચુ નીચી વાણુ, વદીને દલમાં ડોલે.
ભરી ગાલમાં ગાળ, સ્વાન પેરે ખહુ ભસ્તુ;
દે પર જીવને દુઃખ, મુરખ મનમાંહી હસ્તુ.
ઊંચ કુળમાં આદમી, પણ મુખ નરતી વાત છે;
વલ્લભ કેહે છે જાણવું નખળુ નીચી જાત છે.

છપ્પો ૭૭.

ખોદે ખોદણી ખુબ, પરાઇ પેટ ભરીને,
મુઢ મનથી મલકાય, કુથલી કુટી કરીને.
કહે અન્યને નેસ્ટ, શ્રેષ્ઠ પોતે થાવાને;
આપ તણા ગુણ ગાય, ધરા ધુતી ખાવાને.
એમ કરે પાપે પોટલો, અતી અરીશ્યા હાડમાં;
કેહે વ્યાસ જે જન એ ગે, તે જન નરકી ખાડમાં.

છપ્પો ૭૮.

કહો દુષ્ટને દુષ્ટ, તેહમાં ધરમ ન ભાગે;
કહો ચોરને ચોર, પાપ તેમાં નવ લાગે.
હુન્નરિને હોસિઆર, કહેતાં ભાટ ન થઈએ;
પુન્યવંત દાતાર, કહ્યામાં કીરતિ ન કહિએ.
શાને શાહુકાર ગાઇએ, તે નહી જસ કહ્યા કથી;
નખ્ખાને નબળો બોલતાં, વ્યાસ કહે નીંદા નથી.

છપ્પો ૭૯

બહુ બોલે જે બોલ, તોલ તે તણો જણાશે;
હોય ઘણો ગુણવાન, તો હયે ગંધર્વ ગણાશે;
વાત કરે વહેવાર, સરવ જગ જુઠી જાણે;
વૃધપણું ઘણું થાય, તોએ વીસ્વાસ ન આણે;
લોકો લવરી ખોરો ગણે, ખ્વાલ કરે કદી સુતરો;
વલ્લભ કહે છે બહુ બકે, તેને કેહે સઉ કુતરો.

છપ્પો ૮૦

જીભમાં ઝાઝુ ઝેર, જીભમાં ઝાઝી સાકર;
જીભે થઇએ શેઠ, જીભથી થઇએ ચાકર.
જીભ વધારે વહેર, જીભથી સ્નેહજ વાધે;
જીભ છુટે હાથ, જીભ તે ઉંચા બાંધે;
જીભ જીવાડે મોતથી, જીભ જીવેથી મારતી;
વલભ કેહે છે જીભડી રાજ્યાસન પધારતી.

છપ્પો ૮૧.

હાંસીમાં વીરોધ, કરોધ હાંસીથી થાયે;
હંસી તોડે હેત, રેત હાંસીમાં ખાયે;
હાંસી વીખનું મુળ, કુળ ડુબે હાંસીમાં.
હાંસી જરનો નાશ, ધરે હાંસી ફાંસીમાં;
હાંસી હાટ હુધમાતનું, હાંસી વાવે ઝાંખરાં;
કેહે વલભ હાંસીથકી, છે ઇજતના કાંકરા.

છપો ૮૨

મસ્કરીની ટેવ, દેવ દુભે છે તેને;
પડે પ્રભુની લાત, સમજ આવે નહિ એને;
પામે અતી અપજસ, પણ મન પાછું ન પાડે;
કપુતનો કુઆર, સહુને ઠઠે ઉરાડે;
જનેતા જેહની છીનકી, પીતા જેનો તસ્કરો;
વલભ કહે સુત તેહનો, નીકળે મુરખ મસ્કરો.

છપો ૮૩.

વદે ઉછળતુ વેણ, કેણુ કડવું મુખ ભાખે;
કરી કટાણો કરોધ, બોજ તરછોડી નાખે;
વ્હાલા સગે વાત, કરે તો પણ તે રીતી;
દુશ્મન જન દેખાય, એજ પાપીની પ્રોતી,
ઝેર ભરેલ જીભ જેહની, પા જોગ ઝેરી બોલછે
કેહે વલભ તે આદમી, ભુકણુ ખરની તોલ છે.

છપો ૮૪

વગર વિચારયુ વેણ, વદે તે મુખમાં પેસે;
વગર વિચારયું વેણ વદે દુર ફરા માટે,
વગર વિચારયું વેણ વદે શીર શતરૂ જાગે;
વગર વિચારયુ વેણ, વદે ભય ભારજ ભાગે;
વગર વિચારયુ વેણ વદે, તે જીવડો પસ્તાય છે.
કેહે વ્યાસ બોલ્યું બને નહીં તો ભસ્યાતુલ્ય થાયછે

છપો ૮૫.

લાડ લડાવ્યું બાળ, ગાળ ભાંડે તે સૌને;
કહે માતને રાંડ, માત બોલે મુખ વહુને;
વદે તાતને સુત, ભાઇને સાળક ભાંખે;
કથે કઠેરાં વેણ, સીખ કોની નવ સાંખે;
મ્હોઢે ચઢાવેલ બાળકો, આબરૂ ટાળે તાતની.
કેહે વલભ તે છોકરૂં, કુખ વગોવે માતની.

છપો ૮૬

કરી પુત્ર પક્ષ, લક્ષ લડવામાં રાખે;
રદયે ચાંપે સુત, અન્યપર દઈવત દાખે;
ભાંડે ભુંડી ગાળ, તેમ તે સુણે સાંમી,
દેખી શીખે બાળ. અસર તે જાયે ઝામી;
માત તાત તણું બોલવું, સ્રવણ કરી ગુણ રહાયછે;
કેહે વલ્લભ તે છોકરૂં, છેવટ વંઠી જાયછે;

છપો ૮૭

બગો રાંડનો કુખ કપુત પુત પ્રસવે પેટે;
હરા જનને દે દુઃખ, દુષ્ટને ભાવે ભેટે;
અર્ચન જાણવે જોર, ઢોર ધાલે ભંગ પાડે;
અનેક જીવને રૂળ, પુરાણ પાડી નસાડે;
ભગવત નામમાં ભંગ કરે, ધંધો ટીખળ ગાળના;
કેહે વલભ આ ગુણથી, ગણવો સુત છીનાળના.

છપ્પો ૮૮

મરજો પુત કપુત, ખાય પરમુખની ગાળો;
મરજો પુત કપુત, થાય જે સઉનો સાળો.
મરજો પુત કપુત, રંગમાં ભંગ પડાવે;
મરજો પુત, કપુત, લોકને આળ ચડાવે;
જે પુત કપુતો નીકળે, તે જન મરજો આપથી;
કેહે વલભ તેવાથકી, છુટે સહુકો પાપથી;

અતી સર્વ વરજીત વીશે.

છપ્પો ૮૯.

જાદે કરશે જેહ, તેહ થોડામાં મરશે;
જાદ કરશે જેહ, તેહનું હાકમ હરશે;
જાદ કરશે જેહ, જગત તેનાપર ચીડે;
જાદ કરશે જેહ, પ્રભુજી તેને પીડે;
જાદે કરવું જે ધારશે, તેના હાલ ભુંડા થશે;
આકતુર તુલ્ય વલ્લભ કહે, બહુ કરતો ઉડી જશે.

છપ્પો ૯૦

બહુ દોડે થકાય, બહુ આર ભારજ મારે;
એક દમ કરે જોર, જરૂરે તે જન હારે,
છોળે વધે જે નિર, એક પલકે તે ખુટે;
ગટપટ બાંધે સ્નેહ, તેહ ટુંકામાં તુટે,
ઘણું કરે તે થોડાકને, ઝાઝામાં કડવાસછે;
કેહે વલ્લભ સત્ય માનજો, થોડામાં મીઠાસ છે;

છપો ૯૧.

ખડ ખડ કાઢે દાંત, હશીને જે નર નારી;
બુદ્ધીહિણ તે હોય, નહિ રીત પાસે સારી.
મુરખના સરદાર, દંત દેખાડે ઝાઝા;
જગમાં હલકું બોજ, થાય ને તુટે માઝા.
રાંડ રડે ને હાળો હસે, તે મુરખા પ્રમાણ છે;
દંત કાઢી હસવાથકી, વ્યાસ વદે બહુ હાંણ છે.

છપો ૯૨.

તાત સુતને શીખ, બીક દેઇ દે ઝાજી;
ભ્રાત કહે સુભ વાત, વીરને વારે બાજી.
માતા મુખ દે ગાળ, બાળને સ્વારથ સારૂ;
ભગની ભાંખે ભેદ, કાઢવા લક્ષ નઠારૂ.
બાળપણમાં બુરૂ પડે, મ્હોટપણમાં તે મીઠડું;
કહે વલ્લભ પાછળ સહુ, સંભારે તે દીઠડું;

છપો ૯૩

મુરખને દયો ગ્નાન, સાન આવે કદાપી;
સમજાવો સૌ સાર, તોહયે નવ સમજે પાપિ;
કરો કોટી ઉપાય, ચ્હાયતો રાખો ખાળી;
પણ પડી જેહ ટેવ, ટળે ના તેતો ટાળી;
યત્ન કરી સ્થીર પાડીએ, તોપણ મન જાયે ડગી;
વલ્લભ કહે છે શેઠની, શીખામણ ઝાંપા લગી;

છપો ૯૪.

નહીં નફટને લાજ, નહીં નફટને હાંની;
નહીં નફટને ટેક, નફટ જન બે ઇમાની;
નહીં નફટનો બોજ, નફટને શીક્ષા શાની;
નહીં નફટની સાખ, નહીં નફટ તે જ્ઞાની.
ડર નહીં નફટને લોકનો; નફટજન નીરદ ઘણો;
કેહે વલ્લભ માને નહીં, નફટ ભય રાજા તણો;

છપો ૯૫.

જેણુ મુકી લાજ, તેહને રાજ ઘટીનું;
લજવે માને બાપ, લજાવે સગુ અટીનું.
આણુ મનમાં હર્ષ, સર્સ સહુનાથી જાણી;
છેવટ પામે દુઃખ, સુખ થાએ ધુળધાણી.
લાજ રહિત રાજ ભોગવે, તે સ્વપ્નુ ઘટી ચારનું;
કહે વલ્લભ સુધરે નહીં, કાં પુરૂષ કાં નારનું.

છપો ૯૬

ખરૂ કહ્યુ માં ખાર, ખરેખર જનને લાગે;
વ્યાપે રૂદે રીશ, વેણુ વપુ માંહા વાગે;
થાય આકળુ ભુત, દુઃખ મનમાંથી ઉઠે;
ખરૂ ખમે નહીં આપ, રીશ આણુ તે રૂઠે.
સત્ય કહે શોક ઉપને, ડાપણુ બજવે ડાંડનું;
કેહે વલ્લભ તે છોકરૂ, હોય રઝળતી રાંડનું.

છપ્પો ૯૭

સાચા જનેને સોક, કદી કાળે નવ આવે;
રહે ન છુપ્યું કર્મ, ચાહ્યતો ભસ્મ લગાવે;
શાહજાદાને ચોર, કહે નવ ડરે લગારે;
ઘેનું કેરાં શીંગ, હોય ઘેનુંને ભારે;
સુર્ય ભણી ધુળ નાખીને, પાછી પોતે પામતા;
કેહે વલ્લભ લાગે નહીં, સાચે સોને સામતાં.

છપ્પો ૯૮.

સઉ મન ડાહ્યું થાય, નહીં કો મનથી ઘેલું;
ન્હાનું મોટું કોય, હોય પાછળ કે પ્હેલું;
અણ ભણ કે વીદ્વાન, રાય કે રઇયત સરવે;
ગધ્ધો મન ગુણવાન, ધુમતો ઘણોજ ગરવે;
અકકલ જગમાં દોહોડ છે, ખરેખરા ઇનસાફની;
અડધી વ્યાસ કહે અન્યની, આખી સૌને આપની;

છપ્પો ૯૯

સમજે સહુ મનુષ્ય, હું સ્યપરના હૈયાની;
મુંઢ નરો પણ કાંક, લહે વિકટ વહીયાની;
સુદ્ધ બુદ્ધ પડપંચ, સરવ વરત્યામાં આવે;
મન ડાહ્યો જન કોય, હોય તે હુપંદ લાવે;
પણ સમજે સહુ માણીઓ, ખોટું કે અથવા ખરૂં;
પાપ વ્યાસ કહે દીલનું, સમજીને કરજો પરૂં.

છપ્પા ૧૦૦

આપ વખાણે ગુણ; ત્રુણ સરખો તે ભણવો;
હું પદ માગે માન્ય, ભલો જન ભાટજ ગણવો;
થોડા અક્કલવાન, બતાવે બહુ બડાઇ;
પુંઠ વખોડે સરવ, ગર્વ તોપણ મન માંહી;
મુંઢ જન ડાહયો થઇ ફરે, મનથી પુલ પલકાયછે;
કેહે વલ્લભ સૂણો સભા ઓછું પાત્ર છલકાયછે.

છપ્પા ૧૦૧

હુંન્નર જેની પાસ, દાસ સઉ થાયે તેના;
મળે માન્ય અઉકાર, બેસવા ગાડી મેના;
લક્ષ્મી લાગે પાય, રાય પણ બે કરજોડે;
ગ્રસ્થ શેઠ સહુકાર, નમીને આગળ દોડે;
મળે મન ઇછ્યું આવીને, ભાર પડે નહિ તાણવો;
વલ્લભ કેહેછે સઉથકી, હુનર હોરો જાણવો.

છપ્પા ૧૦૨

હુંન્નરને જન જેહ, બરોબર પાકો કરતા;
જગમાં જીતે તેહ, હામ હઇયામાં ધરતા;
રાખે નહીં કરચારા, હાય તે જનને થોડી;
સેને સો પચાસ, જુગતે લે જર જોડી;
પકડો હુનર લે હાથમાં, તેને વેઠ થોડિ પડે;
કુહે વ્યાસ કાચે હુન્નરે, મ્હો માથે હોડી રડે!

છપ્પા ૧૦૩.

કાચાનું કમજોર, ઠોર ઠોરે તે ભાગે;
પાકું થાય પસાર, કાંઇ ઠોકર નવ લાગે.
કાચે કમ કીસમત, ગત થાયે તે કીસ્સો;
પાકે પામે જશ, આબરૂથી લે હીસ્સો.
કાચે કીસબ વલ્લભ કહે, કો દન ઉંચો નવ ચડે;
હીંગનું પડીકું આવડયું, એટલે ગાંધી થઇ પડે.

છપ્પા ૧૦૪

પુષ્ટ થવા જે ચહાય, જાય તે જનનું જાદે;
ખુએ તે ખોરાક, કોઇ મ્હોટાને વાદે.
નકામ તાણે ટેક, છેક છોછો તે થાયે;
વણ બુદ્ધિએ વાદ, કરીને ખાટું કુટાયે;
વીના હુનર હાથી બને, ઝઇડાં ખાવા ચ્હાય છે
કેહે વલ્લભ છોટા થયે, કીડી સાકર ખાય છે;

છપ્પા ૧૦૫.

કરે વડાનો વાદ, નાદ તેમાં ઉતરશે;
લાંબા નરની સંગ, જાય ટુંકો તે મરશે;
દરશી વડાનો મ્હેલ, ઝુંપડી વાદે પાડે;
વડા વાદ પોશાગ, કરી દેવાળું કાડે.
ખાય ખાણું વડા વાદથી, રાંક વડા સામો વશા,
કહે વ્યાસ વલ્લભ છેવટે મરશે તે ટાંગા ગશા.

છપા ૪૨

કરે વડાથી વેર ઝેર રાખીને દલમાં;
જીવ જર થાએ નાશ, ઉડે તે પામર પલમાં.
ખુએ ઘરને ગામ, ઠરીને ઠામ ન બેસે;
દામ ટળે નકામ, ચીતમાં ચીંત્યા પેસે.
સુખે સુવા પામે નહી, માટે મનથી બીજીયે;
કહેછે વ્યાસ વડા થકી, વેર કદી ના કીજીયે.

કન્યા વકરા કરવા વિશે.

છપા ૧૦૭

લે દિકરીનો દામ, ઠામ રેવાનો તેને;
દુખ ટળીને સુખ, મળેલું દીઠું કેને.
રકત લક્ષમી એજ, તેજ ઘરમાં નવ વ્યાપે;
કરે કુળનો નાશ, હળાહળ કુમતી આપે.
ચામનો દામ ઉપજાવીને તરતજ ખુશી થાય છે,
વલભ કેહેછે વીતતે, લક્ષ ઘણું લઈ જાયછે.

છપા ૧૦૮

દામ લેઇ દે ચામ, નામ બોળ્યું તે ધણીએ;
લે દિકરીનુ દ્રવ્ય, તાત તે ભડવો ભણિએ.
પરણત નવ કેવાય થાય વેચ્યાના જેવું;
ગણવો ગુણકા તાત, શાસ્ત્રથી અવળું તેવું;
લે લક્ષમી ત્રંહ ત્રાહની, પીતા પુત્રી આપિને,
કેહે વલ્લભ સત્ય માનજો. પાપઘણું તે પાપિને.

છપો ૧૦૯.

વેઠી વપુએ દુખ, સુખ તાકે તનીયાનું;
નીરખે વર જર ઘર, નહિ અવળુ દુનીયાનું.
નીચ કરે નીંધાય, સત્ય સારૂ નવ બીચે;
તાકી સારૂ સુખ, દાન કન્યાનું દીયે.
તે ગુણ સહુ ડાહ્યા તણા, તાત શુભ સભાગીયો;
કહે વ્યાસ સુખ સુતાતણું, સોધે નહિ અભાગીયો

છપો ૧૧૦.

દે કન્યાનું દાન, માન્ય મોકલતાં ખાયે;
કરે જમૈથી ઝેર, વ્હેર પણ સામો થાયે.
રાખિ આપને ઘેર, પેર પાળ્યાની ઓલે;
કુંવરીને કુટંબ ગણે, તે ખરની તોલે;
પરણાવિને કરી પારકી, પુંઠ અમલ કરે આપનો
વલ્લભ કહેછે નર્કમાં, ઠામ થાય તે બાપનો.

શાન્તી રાખવા વિશે.

છપો ૧૧૧.

લોભથકી લુટાય, લોભથી ટેકજ છુટે;
લોભી જન કુટાય, લોભથી ગર્વજ ખુટે.
લોભે ન રહે લાજ, રાજ પણ લોભે ખુએ;
લોભે આપ ન ખાય, લોભથી ઇજ્જત ખુએ.
લોભે લવરી લુલી લવે, લોભે ખત્તા ખાયછે;
વલ્લભ કહેછે લોભથી, લક્ષણ સઘળાં જાયછે.

છપો ૧૧૨.

સંતોશી જન જેહ, દેહ પ્રફુલીત તેનો;
સંતોશી સુબુદ્ધ્ય, ભોગવે સૌ સુખ ચેનો;
સંતોશીનો ટેક, રહે જનમારો આખો;
સંતોશીનો જસ; ભાર જગમાં નહિ ઝાંખો
સંતોશીનું માન્યજ વધે, સંતોશી તરતા તદા;
કહેછે વલ્લભ જગ વીશે, સંતોશી સુખી સદા.

છપો ૧૧૩.

મન ધારયુ જો થાય, ખાય માં કો જન લુખુ;
ફરે ન નાગુ કોય, ભિખારૂ રહે ન ભુખ્યું;
ચાલે ન ચર્ણે કોય, વ.હનો ઘેર વસાવે;
ચોરી ન કરે ચોર, કોઇ પર રૂણ નવ ગાવે,
નોહો કરી કો કરે નહી, વેઠ કરે સાને મથી;
કહેછે વલ્લભ હર વીના, મન ધાર્યા થાતાં નથી.

છપો ૧૧૪.

જો ઝાલ્યું રહે ચીત, હરે નહી રાવણ સીતા;
જો ઝાલ્યું રહે ચિત, પડે ન પરાસ્વરે પીતા;
જો ઝાલ્યું રહે ચિત, દુર્યોધન યુધ ન માંડે;
જો ઝાલ્યું રહે ચિત, રામજી નાર ન છાંડે;
મન ઝાલ્યાં રહેતાં નથી, હર ધાર્યાં સૌ થાયછે;
વલ્લભ કેહેછે મુરખા, ચિંત વસ કેવા જાયછે.

છપ્પા ૧૧૫

લક્ષ્મી વરના લેખ, પડયાં મીથ્યા નવ થાયે;
લક્ષ્મી વરના લેખ, કોયથી નવ ભુંસાયે;
લક્ષમી વરના વેખ, લખ્યા ગુંદરની ગાર્યે;
લક્ષમી વરના લેખ, ટળે ના દીન હજારે;
લક્ષમી વરના જે લેખછે, તે પરમાણે થાયછે;
વલ્લભ કે મુઢજ મતી, હું ક્રતથી કુટાય છે.

છપ્પા ૧૧૬

હું ક્રત રાવણ રાય, રામચંદ્રે રણ રોળ્યો;
હું ક્રત દુર્યોધન, પાંડવે વન વીજોળ્યો;
હું ક્રત કંસાસુર, ક્રોધ કરી ક્રષ્ણે માર્યો.
હું ક્રત જરાસન, ભીમથી લઢતાં હાર્યો;
હું ક્રતીના કુટઇ ગયા, ટેક રહ્યા કોના નહી;
કહે વલ્લભ સહુ હરી કરે, વીચારી લ્યો મન મહી.

છપ્પા ૧૧૭

દશા રામને શીશ, પડી વનવાસ દહાડયા;
દશા નળરાય શીશ, નારથી જુદા પાડ્યા.
દશા ક્રષ્ણને શીશ, મણીની ચોરી આવી;
દશા દમી ચંદ્રાસ, જન્મ્યો એ પરનું લાવી.
દશા પાંડવને શીર પડી, દ્વાદશવરસો વન વહ્યા;
કે વ્યાસ દશા હરીચંદ્રને, નીચ ઘેર નોકર રહ્યા.

દેવા વિશે.

છપ્પો ૧૧૮.

દુખી દેવાદાર, સુતા સ્વપને નવ પામે;
કોડાં બહુ ખેંચાય, જાય ત્યાં ઠામે ઠામે;
ઘેર પડે પોકાર, લહેણિયાં આવી બેસે;
ગાળો પણ દસ વીસ, ખાઈ ખુણામાં પેસે;
નીરભયથા નવ રહી શકે, નહીં સંસારી સુખડું;
કહે વલ્લભ સહુ માનજો, દેવા તુલ્ય નહી દુખડું.

છપ્પો ૧૧૯.

દેવું દારૂણ દુખ, કદી દેવું ન કરવું;
વેઠી લેવી ભુખ, ઉધારાનું પરહરવું.
દેવાના થઈ દાસ, રહેવું પડે સદાયે;
પડે જોડવા હાથ, વેણ વાંકુ ન વદાયે.
દળીદર દુખ દેવે વધે, દેવે દાનત બોગડે;
કેહે વલ્લભ દેવા થકી, રહે આબરૂથી ગડે.

મીંઢા માણસ વિશે,

છપ્પો ૧૨૦.

મીંઢા માણસ સંગ, રંગ કદી નવ કરીએ;
જો જઇએ પરદેશ, મ્હોત વિના ત્યાં મરીએ.
જણાય નહિ કંઈ મર્મ, કર્મ તેનાં ધારેલાં;
મીંઢાથી બહુ લોક, દિઠા જગમાં હારેલાં.
મુગો રહિને બોલે નહી, મીઠું ખોટું કે ખરૂં;
જીભ ભોળો તે મારશે, વ્યાસ કહે કરજો પરૂ.

છપ્પો ૧૨૧

મીઠું ન બોલે બોલ, તોલ તનમાં તે તાકે;
મીઠું માણસ લાગ, જોઇને મારી નાખે.
ઞ્રહી પેટમાં પાપ, આપ ટાઢો થઇ રોળે;
ઘણો ગોઠવે ગેડ, નહીં બોલે ને બોળે.
આચરે નહીં કાંઇ મુખથી, પેટ માંહી પાળી રહે;
મીંઢા તણો સંગ છોડજો, વ્યાસ વલ્લભ સાચુ કહે.

છપ્પો ૧૨૨

રહે ચઢેલું મુખ, સુખ તેને નવ આવે;
ઝેરી જન દેખાય, કોઇ રસ્તે ન બોલાવે.
કહે અદેખો લોક; કટાણું મોઢું નરખી;
સગું સાથ નવ થાય, હસે નહિ કોજન હરખી
વળી જગ સહુ અતડુ રહે, ગણે કુકરમી કાળછે;
વ્યાસ કહે રહે મુખ ચઢયું, તેજ ઘણી ચંડાળછે.

છપ્પો ૧૨૩

હસ્તુ રેહેછે મુખ, દુઃખ તે જનનું નાસે;
ઉમંગ સોને થાય, જઇ જગ બેસે પાસે.
આણંદિ કહે લોક, હરખતું મ્હોડું જોઇ;
ગુણ જગત સહુ ગાય, બોદેખ્ય ન કહે કોઇ.
ભાવે લોક બોલાવી, દે ગમત કરવા કારણે;
હસમુખાને વલ્લભ કહે, સુખ મળે સહુ બારણે.

અવળી રીત વિશે.

છપો ૧૨૪

દુનિયાંના દોરંગ, જગત જુઓને ભાળી;
વાઢનારી છે જેહ, તેહને કેહેછે પાળી.
પાળેછે ધી પાત્ર, બોલતા તેને વાઢી;
બહુ અવળા ઉચ્ચાર, વદે દુનિયાજ અનાડી.
બાંધે પચાસની પાઘડી, તોરો તેનું નાક છે;
કહે વલ્લભ પાછળ મુકે, અવળું એ ડો આંક છે.

છપો ૧૨૫

ઘુંઘટ તાણે નાર, વદ્ધ જનને દેખીને;
કરે ઊઘાડું મુખ, દિયર પ્યારો પેખીને.
બહાર જતાં શણગાર, સજે બહુ સારા વાઘા;
પિઉજી પાસે જાય, અંગ પ્હેરીને ધાઘા.
ઝેહેર વ્હાલામાં હોય ઘણું, પરસું હોયે પ્રીતડી;
વલ્લભ કહે છે જગ વિશે, જો જો અવળી રીતડી;

છપો ૧૨૬

કાન સાંભળી વાત, કદી સાચી નવ કહીએ;
નજરે દીઠી હોય, તોય વિચારી લઇએ.
ઊંડો કરીને ક્યસ, આપ તપાસી જોઇએ;
પડદે પુછાપુછ, કરીને સંદેહ ખોઇએ.
નિશ્ચય કીધા વિણ વારતા, કરે તામસી તાપના;
વલ્લભ કહેછે તે ધણી, બનશે બેલી પાપના.

છપ્પો ૧૨૭

જેને જેપર પ્રેમ, વ્હેમ તે પર તે ધારે;
જેને જેની બીક, બીક તેને તે મારે.
જેને કલ્પના જેહ, તેહ સપને ઉપજાવે;
હૈયામાં જે વાત, હોય તે હોઠે આવે.
આહાર તેવો હોટકાર છે, વ્યાસ વદે છે વારતા;
જેને પ્રેમ જેહ વાતનો, તેમ વ્હેમ તે ધારતા.

ન્યાયાધિસ વિષે.

છપ્પો ૧૨૮

મશોને અમલદાર, પક્ષપાતો જે કરતા;
કરે નહિ સુભ ન્યાય, લેઇ લાંચો ઘર ભરતા.
ગ્રહસ્થોને દે માન, ગરીબને ગરદન ઘાલે;
ઉલટ સુલટ ઇનસાફ, કરીને કુડો ચાલે.
રંડીબાજ ન્યાયાધિસ જે, તેપર પ્રેમ ન આણવો;
કહે વલ્લભ પક્ષજ કરે, તે બહુ જળીયો જાણવો.

છપ્પો ૧૨૯

બે જણને વિરોધ, કાંઇ કારજનો ચાલે;
તેમાં કો ત્રાહિત, ચીત ડાપણથી ઘાલે.
એક તરફની વાત, શુણી સત્ય માની બેસે;
કરવા તેની પક્ષ, આપ કુગખમાં પેસે.
બીજા ઉપર બહુ બરબડે, ભુંડુ મુખ ભણતો ફરે;
કહે વલ્લભ લંધુરને, કામ ઘણું ગાલજ ભરે.

છપ્પા ૧૩૦

જોઇ એના વિચાર, સાર સોધીને કાડે;
કોણુ સાચને જુઠ, ઉર ઉરમી ઉડાડે.
પછી તાણે પક્ષ, લક્ષવસા તે ડાહયો;
શાણાનો સરદાર, લડતનો પરખે પાયો.
ખરી ખુંચ ખોળે તે ખરો, સ્વાલ કરે સુપક્ષનો;
વલ્લભ કહેછે જાણવો, તે નર બત્રીશ લક્ષણો.

કામીજન વિષે.

છપ્પો ૧૩૧

કામી નર કે નાર, જારબુદ્ધિમાં ઝીણાં;
નેત્ર છતાં તે અંધ, કરમ સુજે બહુ હીણાં.
નહીં લાજ મર્યાદ, સ્વાદ સાચો ક્રીડાનો;
રહે થઇને લબ્ધ, પાસ પ્રેમી પીડાનો.
રાત દીન જંખના જારિત, અન્ન ઉદક ભાવે નહીં;
વલ્લભ કહે છે કામીને, નીંદ્રા પણ આવે નહીં.

છપ્પો ૧૩૨

કામાતુર જન જેહ, તેહની જીભ્યા જુઠી;
કોડી ન રહે પાસ, ગર્થથી ખાલી મુઠી.
તસ્કરમાં પણ ત્યાર, દગામાં દાનત દોડે;
નીચ નીશામાં પુર, નઠારા વાયક મ્હોડે.
જારી જન સગુ સમજે નહિ, છાક ભરયું છટકેલ છે.
કેહે વલ્લભ જગ જાણજો, કામીજન વટલેલ છે.

મન વીના મળવા વીષે.

છપો ૧૩૩

માન્ય વિના પર ઘેર, કદી કાળે નવ જઈએ;
રહે ન રાખ્યો બોજ, ભારથી હળવા થઈએ.
કોડ પતીકો હોય, તોહ્ય સામું નવ જોઈએ;
કરવા ચહિયે પ્રીત, આબરૂ તેમાં ખોઇએ.
વણ માન્યે મળે ગાદીઓ, પણ તે ધુળ પરમાણવી;
કેહે વલ્લભ ધુળ માન્યથી, મળતાં ગાદી જાણવી.

છપો ૧૩૪

જે ઠામે નહિં ભાવ, લ્હાવ ત્યાં ક્યાંથી વીતે;
હેત વિનાના વેત, પાર પડે નહીં પ્રીતે.
મળે નહીં જ્યાં માન્ય, ધ્યાન ત્યાં ક્યાંથી લાગે;
લુટાય જ્યાં અનેક, છેક ત્યાં ભય સું ભાગે.
જેહ ઠામે ઉમંગ નહીં, ત્યાં વેળા કેમજ વળે;
કેહે વલ્લભ મન ના મળ્યું, તો ધન ત્યાં ક્યાંથી મળે

જીવોના દેહ વિષે.

છપો ૧૩૫

વઈદ કરે વઇદક, રોગ તે તનના ટાળે;
ચેપ ચોટતો હોય, તોય પણ તે જન ખાળે;
લાવે મુળી મુળ, વનસ્પતી ભાર હરાડે;
અઉશાધીઓ અનેક, ચોપડી રોગ મટાડે.
ખઇ વઇદનું ઓસડ મળે, મળે બનેલા ખ્હોતનું;
વલ્લભ કેહેછે નાવ મળે, સોધ્યું ઔષધ મ્હોતનું એ.

છપ્પો ૧૩૬

કદી ન મુકે કાળ, રસાતાળે જઈ બેસે;
સન્દુક પેટી હોય, કોય ત્યાં છુપી પેસે;
ઘર બાંધે જળ માંય, વાસ પુરે જઇ વનમાં;
ઉદંબરૂ બકતર કવચ કો પેહેરે તનમાં.
લે સાહેતા તપશીતણી, ચતુરાઈ નહિં ચુકતો;
પણ વલ્લભ કેહે કાળતે કોઇને નથી મુકતો.

છપ્પો ૧૩૭

સગાં માત કે તાત, ભ્રાત ભગની ને નારી;
મામા કાકા કંથ, છોકરાં સૌ સંસારી.
ગાય બળદ કે ભેંસ, અજાકે પોપટ પાળે;
કાંતો તે લે લ્હેણુ, કાંયતો દેવું વાળે.
જેહ જેન સંસકારછે, તે તે ભેગું થાયછે;
લેહેણુ દેણુ વલ્લભ કેહે, પુરણ થયે સૌ જાયછે.

પાપીની પ્રિત વિષે.

છપ્પો ૧૩૮

પાપી બાંધે પ્રીત, આસ રાખીને જરની;
પાપી બાધે પ્રીત, પ્રેમદા જોવા ઘરની.
પાપી બાંધે પ્રીત, હુન્નર લેવા માટે;
પાપી બાંધે પ્રીત, તેડવા વાંકી વાટે.
પાપી બાંધે પ્રીતડી, કાંઇ મતલબને કારણે;
કેહે વલ્લભ જે સ્વારથી, તે ન ચડાવો બારણે.

છપો ૧૩૯

કરે મોંઘુની પ્રીત, રીત એતો રૂડાની;
સ્વારથની મીત્રાઈ, કરે જાતજ ભુંડાની.
દોસ્તી દીલની હોય, કોય દીવસ નવ ટુટે;
આશાની અસનાઇ, પ્રેમતે પલકે છુટે.
કરે ભાઇબંધી ભીડની, દામ નારને અન વીના;
સદાયે સરસ તે ચાલતે, વલ્લભ મુખ બોલે બિના.

છપો ૧૪૦

સોમણુ બાંધો સ્નેહ, નેહ વીનાનો જાણો;
નીકટ નાવે કોય, વપત વેળાએ સાણો.
રાજતંત જો હોય, લક્ષમી લેવા બેલી;
જાર કરમને માટ, ભડે દોસ્તી બાંધેલી.
રાવણ જેવાને જરજથો, બે હાલે મુઆમથી;
મત મુકજો સહુ સ્નેહના, છે પણ સત્યયારી નથી,

વ્યસન વિષે.

છપો ૧૪૧

વ્યશનને વસ જેહ, તેહનો સંગ ન કરીયે;
જાતાં બ્હાર બજાર, સાથથી લાજી મરિયે.
બોલે વ્યસની વેણ, કેણ સાચુ નવ કહીએ;
આપે કોલ કરાર, તોહયે વિસ્વાસ ન રહિએ.
હોય ભુપત કે શેઠીયો, વળગ્યુ વ્યસન જે જાતને
વલ્લભ કહે વ્યસની થયો, તે નગણે નિજ તમાને.

છપ્પો ૧૪૨

જે નર નીસાખોર, ચોર તે જરૂર જાણો;
ભંગી પીયે ભાંગ તેહને ઘેર ન આણો;
અફિણ હરામી ખાય, પીયે ગાંજો ગંજેરી;
મુંઢ કરે મધ્યપાન, બને વટલીને વ્હેરી.
તાડો સંગ તુછ જાતને, એગટ થઇ ફરતો ફરે,
કેહે વલ્લભ વ્યસની થયો, તેનું ચિત ચોરી કરે.

છપ્પો ૧૪૩

કરીએ કર્મ જેહ, તેહ પડદામાં સારૂં;
સુભ અથવા અશુભ, ખુબ ન્યારૂ કે પ્યારૂ.
મીઠાસ કે કડવાસ, ભજનકે ચોરી ચાડી;
પાપ જારકે પુન્ય, વાત સીધી કે આડી.
સઘળુ તે પડદે શોભતું, ખુલ્લિ ચીજ બે સાખની.
કેહે વલ્લભ સૌ માનજો, બાંધી મુઠી લાખની.

છપ્પો ૧૪૪

સાખે સઘળુ સુખ, દુઃખ પણ સાખે નાસે;
સાખે સુભ વ્હેવાર, સાખથી તરકટી ત્રાસે.
સાખે રે' ભય બાર, સાખથી માન્ય મળે છે;
સાખે સૌ વ્હેપાર, સાખથી દામ રળેછે.
સાખ તે સહુથી શ્રષ્ટતા, ઇજ્જતનું એ આભછેલસ
કહે વલ્લભ સહુ સાંભળો, સાખ લાખનો લાભછે.

છપ્પો ૧૪૫

શાખ ટળિ મળે લાખ, લાખ લે રાખજ જાણો;
શાખ ગયે સૌ જાય, મળેના અનનો દાણો.
શાખ ગયે વહેવાર, જરા જગમાં નવ ચાલે:
શાખ વગરનો જન, કોઇ ઘરમાં નવ ઘાલે.
શાખ ટળી તે જગથી ટળ્યો, શાખ મનુષનું મુળછે.
વલ્લભ કહે છે સાંભળો, શાખ ગયે સહુ ધુળ છે.

છપ્પો ૧૪૬

નાગુ નાચે નાચ, આપ પાતાળે પેશી;
ખોટું ખાણું ખાય, ચાહ્ય તો પંડે બેશી.
ચોરી કરીને ચોર, વસે શાહુકારી વાસે;
ખુની જન કરી ખુન, થાય સતો ભુપ પાસે.
છીનાળી કરી છીનાળવા, કરમાં માળા સાહ્યછે;
વલ્લભ કહે રહે ચુપ નહી, વા વારતા લઇ જાયછે.

છપ્પો ૧૪૭

એક કરે કુડ કામ, ઠામ તે સહુનો ટાળે;
હોય કરમ ચંડાળ, બીજ બાહુ જનનું બાળે.
કપટ કરે હમેશ, દેશની ઇજત ખુએ;
કરે આપનું કાર્ય, જસ પાછળ નવ જુએ.
મતલબ આપની સાધીને, પાપીજન જન પંથે પળે;
કહે વલ્લભ તે જીવને, રળતાં રોટી નવ મળે.

છપ્પો ૧૪૮

જે શીખેલો પાઠ, માન્ય તે તો બહુ બાચે;
જે શીખેલો રાગ, તેહ ગાણું નવ ગાયે.
જેને વંચક હોય, કહેથી તે નવ વાંચે;
જે શીખેલો નાચ, નચાવે તે નવ નાચે.
આ સરવે અહંકારીને, માન્ય કદી ના દીજીએ;
વલ્લભ મોંઘા તણી, પળરી પળ ના કીજીએ.

છપ્પો ૧૪૯

ગરજીને નહીં ગત્ય, મત્ય હાંકે પોતાની;
જાણે ન પરની પીડ, અન્ય હસતા રોતાની.
મતલબ સાધે આપ, બાપ ગર્ધવને બોલે;
બને આંધળો ભીંત, બકે બહુ બુચટ તોલે.
ગરીબપણું દેખડાવતો, એજ શુદ્ધ સુમાર છે;
કહે વલ્લભ સહુ જાણજો, ગરજી જન ગુમાર છે.

છપ્પો ૧૫૦

મળતુ વેવીશાળ, ભાગતા તે જન પાપી;
પોતે સારૂ ચહાય, સુધરે નહી કદાપિ;
કરી રંકનું ભંગ, આપ ઘરમાં લે તાણી;
તે કન્યા રંડાય, થાય અંતે ધુળધાણી.
પર વેવીશાળ ભાગીને, મુઢ મન ખુશી થાય છે;
વલ્લભ કહેછે છેવટે, મુળ સમુળુ જાય છે.

છપો ૧૫૧

કોઇ કરે સુઁભ કામ, કરતાં બગડી જાએ;
પછી ધરે બહુ શોક, શોક ધરવે શું થાએ.
બીજા મુરખ લોક, જાય દેવાને ઠપકા;
શીદ કરયું આ કામ, નકામા નાંખે લપકા.
હીમત સહોદરે આપવી, લોચન આંસું લુછવું;
વલ્લભ કહે પાણી પીને, પાછળ ઘરશું પુછવું.

રૂપ જોબન વિશે.

છપો ૧૫૨

જેને જાદે રૂપ, તેહને આળ ચડે છે;
નરતી કરે નીંઘાય, પાપિ જન પુંઠ પડેછે.
કરે આંગળી લોક, શોક ઉપજાવે ઝાઝો;
ઇજ્જત હલકી થાય. તોડાવે દુષ્ટ મલાઝો.
વગર કુડે કાંકરા પડે, દુખી રૂપાળુ જનછે;
વલ્લભ કહે બહુ રૂપને, માથેતો લાંછન છે.

છપો ૧૫૩

હોય જોબનનો મદ, હૃદય વાળે વળી ઉંધો;
સોમણુ દીજે શીખ, તથાપી થાય ન સુધો.
બહુ બળને અહંકાર, જાર વિકાર ભરેલો;
કટુ વેણ કુચાલ, ક્રોધ હરનીશ કરેલો.
આંખડી પાંખડી ખીલતી, જોબન ચડતા લોહીનુ
કહે વલ્લભ જવાનીયો, કહયુ ન માને કોઇનું.

સમો વર્તવા વીશે.

છપો ૧૫૪.

સમો ભણે જન જેહ, તેહ જગમાં જસ પામે;
પડે કદાપી કાળ, દુખ તોપણ તે વામે.
ડુંપદ ધરીને રીત, રાખતાં વીત ખુએછે;
સમો સરવથી શ્રેષ્ટ; વિસ્વ તેને જુએછે.
સમો વર્તે તે સુખ ભોગવે, દુનીયાનો એ નેકછે;
સંસાર સુખ સમાથકો, વ્યાસ વદ રૂપ ટેકછે.

સ્વભાવ વિશે.

છપો ૧૫૫.

જેને જીભનો સ્વાદ, ખાદ તેને બહુ આવે;
ખુએ ઘરને ગામ, ગળાથી ગર્થ ગુમાવે;
કોડી ન રહે પાસ, પછી તે શીખે ચોરી;
છેવટ વટલી જાય. ચ્હાય છોરો કે છોરી;
જેહને ચટકો જીભનો; તે લક્ષણ નહિં ઠીકનું;
કેહે વલ્લભ ખાય ખુશીથી, લેઇને અનામીકનું.

છપો ૧૫૬

મધુપાન પીનાર, દુધ આપો લે એને;
સ્વાદિક અપરમપાર, પણ રૂચે નહિ તેને;
માંક્ષઆરીને અન. આપવે ઉર ન લાવે;
અનઆરીને જન જેહ, તેહને અન્ય ન ભાવે;
ખળને મ્હેનત રૂચે નહી, ફોગટ ખાવા ચાહછે;
વલ્લભ કહે માણુ મફતો, પંડ પડે તે જાયછે.

પરચુરણ વિષયો.

છપો ૧૫૭

ઉંચને વ્હાલો ધર્મ, નીચને વ્હાલી નીંદા;
સુરાને રણ યુધ, જ્ઞાનને વ્હાલી વીદ્યા.
આદીતને જુહાર, શીવજીને જળધારા;
હરિને પર ઉપકાર, ભકતને ભકતો સારા.
વસ્તારીને વરતી ગમે, સુભ સોભા દેખાડવા;
વલ્લભ કહેછે વીપ્રને, વ્હાલા લાગે લાડવા.

છપો ૧૫૮

જારી જનને જાર, ચોરને વ્હાલી ચોરી;
કંન્યા દ્રવ્ય ખાનાર, તેહને ગમતી છોરી.
જુગારીને દ્યુત, રમ્યાથી લાગે રૂડું;
વ્યસની જનને કેફ, ઠીક ભુંડાને ભુંડું;
શાને શાહુકારી ગમે, મીથ સુભને સુમંત છે,
કેહે વલ્લભ જગ જાણજો, સતિને વ્હાલુ સતછે.

છપો ૧૫૯

મળે ગરીબને ગર્થ, કુઠામી બેસે ઠામે;
ન્હોકરી લાવે નીચ, કુઆરો કન્યા પામે.
વંજ પામે સુત, બુધ પણ હુન્નર શીખે;
અભણ ભણે વીદ્યાય, પ્રેમથી પુસ્તક પીખે.
સાક પીરસનાર નાતમાં, કો કારભારી થાયછે;
કેહે વલ્લભ આ સર્વના, ચક્ષ આચ્છિએ જાયછે.

છપ્પો ૧૬૦

કોને ધન હંકાર, કોયને રૂપ ઘણુંછે;
કો જનને વોંધાય, કોયને જથે ધાણુ છે;
કોય આબરૂવાન, કોયને બળ જોદ્ધાનો;
કોને હુન્નર હાથ, કોય હુકમ હોદ્દાનો.
કોઇ જનને નામના તણો, કોને હંકાર કુળનો;
પણ વ્યાસ કહે જે રાખસે, તે જીવ છેવટ ધુળનો.

છપ્પો ૧૬૧

ઘટે દળદરથિ દામ, બોજ બોલ્યાથી ઘટેછે;
વિહલુ વદે વહેવાર, માન મસ્કરિએ મટેછે.
અતિ પ્હેરે પતિયાર, આળસથિ ઉદ્યમ નાસે;
નીંધાથી પરીવાર, ઘટે છે ચારે પાસે.
આથડગાથી ઘટે આબરૂ, ઉંઘથી ઉદ્યમ જાયછે;
કેહે વલ્લભ ધ્યાન રાખજો, એનવાણુંનો ન્યાયછે.

છપ્પો ૧૬૨

માગવું વીપ્ર લોક, સોક મુકીને મનનો;
માગવું સાધુ સંત, તાપ ટાળીને તનનો.
માગવું વૈદ્ય વકિલ, વાળંદ માગી લેવું;
માગવું જોસ ફકિર, જરા શરમાવું કેવું.
આ લોક સરમાય માગતાં, ચુલે ચડે ન તાવડી;
કેહે વલ્લભ માગ્યા વીના, નથી પિરસ્તી માવડી.

છપ્પો ૧૬૩

નીચ સંગથી નીચ, ઉંચથી ઉંચ જાણીયે;
સાધુને સંગે સાધુ, ચોરથી ચોર ગણીયે;
સપુત સંગ સપુત, સાંણુ સાંણા સરખીયે;
કપુત સંગ કપુત, ઘેલે ઘેલા પરખીયે.
તાડી વ્યાસ કહે પીજીએ, ગાયતણે દુધજ લાહે;
તાડ તણે દુધ પીજીએ, તો પણ સૌ તાડી કહે.

છપ્પો ૧૬૪

રાય સુંદરી ચોર, વાઘ વેસ્યાને વ્હેરી;
વાળંદને વાંનર, જુઠને જાણસો ઝેરી.
વીંછી વ્યસની રાય, સ્વાન સુથારનો છોરૂં;
કપટીને કાટેલ, તામસી મુડેલ ઢોરૂં.
ઉંડાં જળનો આગનો થકી, ખાંપવો બહુ બીજીએ;
કેહે વલ્લભ આ સર્વનો, કો વિસ્વાસ ન કીજીએ.

છપ્પો ૧૬૫

નીર વીના સરીત, સુત વીનાની નારી;
જોબન વીના અંગ, રંગ રૂપ વીના ભારી.
રતુ વીનાનું ફુળ, બળ કળ હીણુ જે જાદે;
જીભ વીનાનો સ્વાદ, કહો શો લાગે ખાધે;
દાતા વીનાના યાચકો, ચંદ્ર વિનાની જામની;
કેહે વલ્લભ સોભે નહી, કંથ વગરની કામની.

છપો ૧૬૬

પરધનને પરનાર, પર સીખને પરસુદ્ધી;
પરરૂપ પર વહેવાર, પર પરીબળ પરબુદ્ધી.
પર ઇજ્જત પરનામ, પર સુખને પર ઓભા;
પરગુણ પર વીદ્યાય, પર સુખને પર સોભા.
પર હોદાને પર દીકરા, આપે લેવા ધારતા;
કહે વલ્લભ કાંઇ ના વળે, ફોગટ ફાંફાં મારતાં.

છપો ૧૬૭.

નમે ન નીચી જાત, નમે ન કુળ હીણુનારી;
નમે ન માણુસ મુંઢ, નમે ન કો અહંકારી.
નમે ન ઉંચુ ઉંટ, નમે ન પાત્રજ ઓછુ;
નમે ન ગર્ધવ બુધ, નમે ન છોકરૂ છોછુ.
તરૂ એ રંડાનુ ન નમે, ફાવે તેમ મરો મથી;
ઉંચો વલ્લભ કહે તાડછે તો તે નીચ નમતોનથી.

છપો ૧૬૮.

ટળો અનરથી રાજ, ટળોને નબળી નારી;
ટળોને અટકણ અસ્વ, ટળો નર વ્યભિચારી.;
ટળો ગુરૂનો શીષ્ય, નામ દે લાંચ્છન દેતો
ટાળજો પુત કપુત, પાછળે અપજશ લેતો.
ટળો ગળીયો સુત ગાયનો, કપટિ મિત્ર પણ ટાળિએ,
કહે વલ્લભ આ સહુ મુએ, જીવ જરા નવ બાળીએ.

છપે ૧૬૯

જુઠાનું છે પાપ, જુઠ કેવાને કહીવુ
જેથી જો નુકશાન, જુઠ તેવાને લહેવુ.
કો નર જાતો હોય, કહે હું જાઉ બજારે;
પંથે પળતાં કોય, બોલાવેથી વહે ત્યારે.
કહે જોનારો જુઠડો, બજાર કહી આડો ગયો;
તેને જુઠો નવ જાણવો, વ્યાસે સત્ય સાચો કહયો

છપે ૧૭૦

સાંભળ જીવડા શીખ, બીક કરજે તું આઘી;
શુભ કરતાં નીંદાય, કરે દુનિયા નિરભાગી.
ચ્હાય થાય જગ માર, જાય ઇજત બાપુકી;
પણ સત્ય સારૂ ટેક, કદી નવ દેવો મુકી.
દ દુરીજન બહુ દુખડુ, પણ સામળીયો સહાયછે;
સારૂ કરતાં વલ્લભ વદે, શાતરૂથી શું થાયછે.

છપે ૧૭૧

સત્ય કાજ સતી સુત, ગયા પાંડવ વનવાસે;
સત્ય કાજ નળરાય, વહયા વન વામા પાસે.
સત્ય કાજ હરીશ્ચંદ્ર, મસાણી થઇને બેઠો;
સત્ય કાજ બળીરાય, આપ પાતાળે પેઠો.
મોરૂધ્વજે શુભ પ્રીતથી, કરવત દેહ કપાવીયો;
સગાળસા સુત ખાંડીયો, પણ સત્ય જય વરતાવીયો.

છપ્પો ૧૭૨

ટેક કાજ કંશરાય, હરીને નમુન ન કીધા;
ટેક કાજ અભિમાન, સમ કોઠા શીર લીધા.
ટેક કાજ જરાસન, દેહથી રાય ન છોડયા;
ટેક કાજ ગાંગેવ, ગુરૂને કર ના જોડયા.
ટેક કાજ દુર્યોધને, નાપી પાંડવને મહી;
વ્યારા કહે ટેકથી રાવણે, સીતાજી આપ્યા નહીં.

સમસ્યાના છપ્પા.

છપ્પો ૧૭૩

ચાર નાર છે જોડ, તેમનો એકજ સ્વામી;
દેખાય વામન રૂપ, રહે નારોમાં નાગી.
ઉચે આસન નાર, રહે નાથ થઇ નીચે બેસે;
જમે જણીઓ ચાર, જઈ વર વચમાં પેસે;
કંથ વિના જમે કામની, તો અડધી ભુખ રહે;
પુછે વલ્લભ સહુ સાથને, આ ઉત્તર કીયો કહે.

ઉત્તર.

જમણા હાથની ચાર આંગળીયો અને પાંચમો અંગુઠો.

છપ્પો ૧૭૪

ચાર નારનો સાથ, નાથ તેને એક રૂડો;
દુખમાં વહાલો હેમ, સુખમાં ભારે ભુંડો.
નીચ કૃત કરી નાર, બહાર બગડીને આવે;
નકટો તેનો નાથ, ગંદકી ધોવા જાવે,
નર નારોને લડાઇછે, અન જમે કો દીન નહીં;
પુછે વલ્લભ સહુ સાથને, આ ઉત્તર કોણ દે કહિ.

ઉત્તર,

ડાબા હાથની આંગળીનો અંગુઠો.

છપ્પો ૧૭૫

નારીપર નર એક, ચડાવીને રંગધાળે;
આંગળી ઘાલી લોક, ચાંમટી બેની ચોળે;
મસળે સૌ બે હાથ; પછીથી મારે તમાચા;
મુખથી ચુસે તેહ, જેરવે નહિ નર કાચા,
પાકા પુરૂષને તે પચે, રસકસ ચુશી લે સહુ;
કેહે સમશા વલ્લભ તણી, ચાતુર નર તેને કહું,

ઉત્તર.

તમાકુ ઊપર ચુનો, મસળનાર ખાનાર માણસ.

છપ્પો ૧૭૬

સોળ શસ્ત્રં સત આઠ, કામની કંઠણે આણી;
એકસો અષ્ઠે નાર, થઈ હરીની પટરાણી;
વ્હાલીં પ્રભુની જેહ, તેહ લોકોએ ઝાલી;
મચી મસળી છેક, લજ અંધારે ઘાલી;
વારા ફરતી સૌ ભોગવી, નરમ થએ આવી દયા;
હરિની વલ્લભ ગ્રહિ કામની, તેથી પ્રભુ રાજી થયા.

ઉત્તર.

ફેરવવાની માળા.

છપ્પો ૧૭૭

વંઠળી જાતી એક, તેહપર બે નર ચડતા;
બે નર ઉપર નાર, નારપર બહુ નર પડતા;
તે સૌ સંકેલાય, એટલે નામજ નારી;
મનુસ માત્રો રહાય, થાય તેનીથી યારી;
લહેરી લાલ એ નારીને, તજે નહીં ભરશોકમાં
વલ્લભ તણી સમશા કોહો, પુછુ લાલા લોકમાં.

ઉત્તર દોહરો.

પાન અને કાથો ચુનો, સોપારી સુખ જાણ;
એળચિ કણુ બીડી કરી, પ્રીત વધે પ્રમાણ.

છપ્પા ૧૭૮

ત્રણ જણાની જોડ, ખોડ બબ્બેછે મોટી;
બોલે છે તે અંધ, ન સુણે સારી ખોટી;
સુણનારો જે જન, નવ્ય બોલે નવ દખે,
દખતો આસુવાચક, બહુ બરો અણ લેખે;
આ ત્રણ જણ રહે સંપીને, તો મન ગમતું થાયછે;
એક એકવણ ચાલે નહીં, વલ્લભની સમસ્યાય છે.

ઉત્તર.

છપ્પા ૧૭૯

બોલનારૂં છે મુખ, દેખતું નથી કદાપી;
સુણે નહી લગાર, ખોડ બે એને આપી;
સાંભળનારો કાન, એહથી નવ જંખાયે;
એન પણ બેખોડ, નહી ભારાણ ભંખાયે;
આંખ સરવે ચીજ દેખતી, પણ બોલી જાંણે નહીં,
સુણી સખે નહિ વારતા, વલ્લભે તે સમસ્યા કહીં.

છપ્પા ૧૮૦

બે નારો છે શ્વેત, જોઇ છે જુગતે બાળી;
નીરખે ન આપ શરીર, ખાંપણ્યો લાગી કાળી;
રાતે લાગે સરમ, માટ પડદામાં પેસે;
દિવસે મુકે લાજ, બ્હાર ઉઘાડી બેસે;
જાદુગરી તે નારોયો, જગ વસ કરવું જાણતી;
કહે વલ્લભ સમસ્યા કહો, સહુને વ્હાલો માણુથી.

ઉતર.

બે આંખ્યો એજ ઉત્તર છે.

છપો ૧૮૧

એક અબળા રસાળ, આપવડી ગાય ગાણું;
સ્વાદીક સૌથી સરસ, ખાય ખુશીનું ખાણું.
તેને નર બતરીશ, ઘર ઘાલીને ઉભા;
ઉપર નર બે શ્રેષ્ટ, ચોકિ કરનારા સુબા.
તેમાં એક બડ મુછિયો, બીજો મુછવાળો સહી;
કેહે વલ્લભ સમસ્યા કરો, ચાતુર નર સભા મહી.

ઉત્તર.

જીભ ૧ દાંત ૩૨ હોઠ ૨ સહીત એજ ઉતર.

છપો ૧૮૨

એક નર ઉતમ નામ; વસે છે વાસો વનમાં;
વેઠે વા વરસાદ, ટાઢ તડકો સહે તનમાં;
નારી વણ વસ્તાર, જાણીને મરતો ભારે;
શત્રુ થાય સંસાર, ઈટ લાકડીયો મારે.
તે નર જાણે બચી દીકરી, લોક હરણ કરી જાયછે;
કહે વલ્લભ તે પુત્રીને, સૌ જગ કરડી ખાયછે.

ઉ-તર.

આંબાનું ઝાડ એજ ઉતર છે.

છપો ૧૮૩

છાક છકેલું છેક; જનાવર એકજ જોયું
દીધું સૌને સુખ, દુખ દુનોયાનું ખોયું.
જીવ વિનાનું જોર, કરી મતવાલુ મ્હાલે;
દાન એકમાં દોટ, થકો સત ગાઉ ચાલે;
મારાં મ્હોટું મુખ એકછે, ભગભગ ભારે ભાંખતું;
મુતરે બેઉ ઇંદ્રી થકી; ચીસ કારમી નાંખતું.

છપો ૧૮૪

ખટ ચરણો છે ગોળ, સહુ સાથે ડગ ભરતા;
અંગે અગન અપાર, અતી અંગારા ઝરતા.
ઉકળે અંગે નીર, નસો કોટીધા જેમાં;
અવળ પગે પાણ જાય, પુંઠ ફરે નહીં તેમાં.
પાણી પીયેછે તે ઘણું, કારટ પહાડો ખાયછે.
બે બાહુ બાંહ્યોની મહીં, ઝટ આવે ઝટ જાયછે.
ઉત્તર—આગગાડીનું ઇજીન.

દોહરો.

વાળ વના દસવાળછે, તેતો કોયા વાળ;
સાણા સરવે સોધીને, ઉત્તર દ્યો આં કાળ.

ઉતર છપો ૧૮૫

રાયકવાળ રવાળી, પોડવાળ જાતિ જાણો;
ગયાવાળ ગુણવાન, ઉનેવાળ નહીં અજાણો.
પલ્લીવાળ પુન્યવંત, ખેડાવાળજ ખેલાડુ;
રોઢવાળને રંગ, કદી નવ બોલે આડુ.
દીસાવાળ દીનપાળ છે, છે ગોમતિવાળજ ઘણા,
તે દસવાળ વલ્લભે કહ્યા, ભાગ્યા સંદેહ સહુ તણા,

દોહરો.

પાંચ ચણ્યો પાંચે દણો, પાંચે જણો અંદર;
નર નારો ન્યાતો ઘણી, દખવી દયો પંદર.

છપો ૧૮૬

ધહાંચણને મોચણ, કમાચણ જાતી જાણો;
ખાત્રચણ અવદીચણ, ચણો પાંચે ઉર આણો.
બોરશીદણને લોદણ, ખરાદણ દણમાં આવી;
તપોદણને વાદણ, દણો એ પાંચ બતાવી.
ભાડભુજણ દરણ જુઓ, બાજણ ખોજણ છે સહી;
ઘાંયજણ સહીત પંદરેજ, વલ્લભે તે જાતો કહી.

દોહરો

પાંચ તણો ને ખટલણો, ત્રણ બણો છે જેહ;
ચઉદ જાતો જોઇને ભાગો કો સંદેહ.

ઉત્તર

છપો ૧૮૭

રાવતણને ભીસ્તણ, જુઓ રજપુતણ રૂડી;
કાયતણ કીસ્બાતણ, છેવટ છે સઉથી ભુંડી.
મુગલાણને ભીલણ પોમલણ ગોલણ ગણજો;
કસાલણ ભાટેલણ, બ્રામણી છેવટ ભણજો.
બણમાં કણબણ મુખ્યતા. બીજી જાત ચોબાણ છે;
સઉ ભેદ વ્યાસે ભાગીયા, ત્રીજી બણ ધોબણ છે.

દોહરો

બેઉ સણોને બે ઠણો, ત્રૈણ વણો છે સાર;
વ્યાસ વદે ઉત્તર કહો, કરીને મન વિચાર.

છપો ૧૮૮

પારસણને ગોસણ, સણો તે બેઉ સમજજો;
મરેઠણ બારોઠણ, ઠણોનો સંદેહ તજજો.
વણમાં ગણો લેવણ, કડવાણ તેની જોડે;
ત્રીજી વણ સાળવણ, જુઓ સઉ સાચી હોડે.
બે સણોને વળી બે ઠણો, ત્રણ વણોની વાત છે;
વ્યાસ કહે શુભ શોધીને, શણઠણ વણની જાતછે.

છપો ૧૮૯

અષ્ટ સ્વાદ જગમાંય સ્વાદ નવમો કો કાડો;
જીભ્યાએ લઇ સ્વાદ, વાદ પછી કરવા માંડો.
ખાતાં ઉપજે હર્શ, પ્રથમ ગળ્યો શુભ સારો;
અતી આનદ થાય, ખાય ખાટો ને ખારો.
કકુવો તીખો ને તુરો, મીઠો ને મોળો વળી;
કહે વલ્લભ સ્વાદ નીકળે, બે ચારચિજ ભેગી મળી.

નામના અવગુણ વિશે.

છપ્પો ૧૯૦

ધર્યું રવીદાસ નામ, હોય રાત્રિ તુલ્ય કાંતી;
સાંતીદાને ક્રોધ, નામ શાનું તે શાંતી.
કુબેર ધરિયું નામ, નહીં ભંડારે કોડી;
ભીખારીદા નામ, દામ દીધેલા જોડી.
નામ ગીરધારી પાડીયું, ઢેપું પણ ધરી ન શકે;
કહે વલ્લભ નામ બોબડો, સહુથી સવાયું બકે.

છપ્પો ૧૯૧

મગન ધરાવ્યું નામ, ફરે તે સદા ઉદાશી;
ધર્યું ધરમદા નામ, ઘણાને દે ફંદ ફાંસી.
નામ ધરે અંટોળ, હોય બહુ ઉદ્યમવાળો;
ધરે ધોળિદા નામ,, નરો કાજળથી કાળો.
ઘણા દયાળદાસ નામના, કસઇ તણા કરમો કરે;
વ્યાસ વદે હીરા નામના, રોડા તુલ્ય રખડી મરે.

છપ્પો ૧૯૨

કપટી હોય અપાર, ધરાવે નામજ ભોળો;
કુલડી આપી એક, લઈ આવે મેટો ગોળો.
ડુંગર દા ધરે નામ, હોય તરણાને તોલે;
જુઠાસા હોય નામ, સદા તે સાચુ બોલે.
ગરીબદાસ નામજ ધર્યું, ગ્રહસ્થ આપ હોયે ઘણો;
કહે વલ્લભ દેવદતમાં, ગુણ હોયે દઇતો તણો.

છપો ૧૯૩

ગાંડા ભેધરિ નામ, પોતાની પાળે શાંડો;
આપ ઉછેરે બાળ, ત્યાહારે શાંનો ગાંડો;
ડાહ્યા ભે ધરી નામ, ઇંટ લઈ સહુને ધાયો;
ફરે નગ્ન બેભાન, ત્યાહારે શાંનો ડાહયો.
વ્યાલાભાઇ નામ ધરચું કડવો તે સંસારને;
નામ પ્રમાણે ગુણ ના મળે, ધીક નામ ધરનારને.

છપો ૧૯૪

હોય ધનબાઇ નામ, મરે તે ચરખો કાંતી;
નામજ ગંગાબાઇ, દસે દહાડે નહી નાતી
ધરે લક્ષ્મી નામ, ભીખ માગીને ખાતી;
નામ હોય કસ્તુર, નરી ગંદી ગંધાતી.
કંકુબાઇ નામજ ધરચું, કાજળથી કાળી ઘણી;
વલ્લભ કે રૂપમાં નહી, ત્યારે નામ સાંનુ મણી.

છપો ૧૯૫.

રૂપાળી બે નામ, હોય અંગે બહુ ખોડો;
ધુળી ધરીચું નામ, ઉપજે દામ કરોડો.
નામ હોય સંતોક. દ્રવ્ય સાચે જીવ ચોળી;
હોય દિવાળી નામ, બળે હૈયામાં હોળી.
નામ હરખાબે પાડીયું, નિત છાતી સિસ કુટતી;
નામ ચંચળ વલ્લભ કહે. દોઢ પ્હોર દાડે ઉઠતી.

છપો ૧૯૬.

નામ હોય સરસતા, પતી તે કરે હજારો;
અમરત પાડયું નામ, મુખમાં બોલ નઠારો.
ન્હાની ધરિયું નામ, કેમ ઘડપણમાં નાની;
મોઘી બે ઘેર ઘેર, ભમે તે મોઘી સાની.
બહુ જન નામ પાડે ભલી, ભુંડી આખા ગામમાં
વ્યાસ વલભ કહે ગુણવિના, આગ મુકો એ નામમાં.

છપો ૧૯૭.

ચંદાગવરી હોય, અમાંસોક ચંદા જેવિ;
ભુરી પાડયું નામ, કોડ નિકળ્યા હોય તેવિ.
કાસિ નામની નાર, છોરા કાંઇ નવ પાળે;
સોનાબાઇ નામ, ઘેર ધાતુ નવ ભળે.
વલ્લભ કહે નામ વીજળી, રાતરે ભુતડીમાં ભળે;
પરસનના દરસનથકી, ખાવા પીવા નવ મળે.

વચન ભ્રસ્ટ વિષે.

છપો ૧૯૮

વચન ભ્રષ્ટ જન જેહ, તેહ પશુઓથી ભુંડો;
કરવો નાહી વિસ્વાસ, ર્‌હાય રૂડો કે કુડો.
હાડ માંસ કે ચામ, પશુ પક્ષીનું સારૂ;
આવે વીસ્વને કામ, તેહથી મનુશ નઠારૂ.
પાળ્યુ નહી મુખ ભાખીયુ, કર ઠોકયો મીથ્યા ગયો;
કોલ કુતરાનો જાણવો, વ્યાસ વદે વીલો થયો.

છપ્પો ૧૯૯

કળીયુગમાં વીસ્વાસ, કરોમાં કોઇ જનનો;
કરવો નહી વીસ્વાસ, પેટ પ્રસવેલા તનનો.
કરવો નહી વીસ્વાસ, પ્રેમદા પરણેલીનો;
કરવો નહી વીસ્વાસ, વ્હેવારે વરણેલિનો.
વિશ્વાસ નહી બંધવ તણો, પુત્રીનો કે પાપને,
કેહે વલ્લભ કરશો નહી, વિશ્વાસ સગા બાપનો.

છપ્પો ૨૦૦

વિશ્વાસ ઘાતી લોક, વધ્યા છે જગમાં આજ;
વિશ્વાસ ઘાતી સર્વ, હોય રૈયત કે રાજા;
વિશ્વાસઘાતી સર્વ, સ્વારથ સારૂ હણશે;
વિશ્વાસઘાતી સર્વ, મુખથી મીઠુ ભણશે.
વિશ્વાસઘાતી બહુ વિશ્વમાં, વેણ વિશ્વાસે આપશે
કહે વલ્લભ આ યુગમાં, વિશ્વાસે શીર કાપશે.

છપ્પો ૨૦૧

વિશ્વાસઘાતી જેહ, તેહ જન પુરણ પાપી;
શિખ માનીને કામ, પાડવું નહી કદાપિ.
વિશ્વાસઘાતી જીવ, રોમ રોમ નર્કજ પામે;
લક્ષ ચોરાશી દેહ, ધરે તે ઠામે ઠામે.
વિશ્વાસઘાતી જે જીવડો, મનુષ છતાં અસુર છે;
વિશ્વાસઘાતીને વ્યાસજી, કે'છે પાપી પુર છે.

છપો ૨૦૨

વણ વિશ્વાસે કામ, કશું જગમાં નવ ચાલે;
વણ વિશ્વાસે કોય, કોઇને કાંય ન આલે.
વણ વિશ્વાસે નાર, પુત્રો પરની નવ લાવે;
વણ વિશ્વાસે એક, એકને ઘેર ન આવે.
વિશ્વાસ વણુ સંસારમાં, કામ ન ચાલે કોઇને;
કરો વિસ્વાસ વલ્લભ કહે, પણુ તે માણુસ જોઇને.

છપો ૨૦૩

વિસ્વાસે વહેપાર, કરેછે સરવે પ્રાણી;
પશુ પક્ષી કે નાર, લાવિએ વિસ્વાસ આણી.
વિસ્વાસે સુખ પ્રાપ્ત, થાયછે જ્ઞાન ગતીનું;
વિશ્વાસે ઘરબાર, ચાલતુ નાર પતીનું.
મળે વિશ્વાસથી શ્રીહરી, વિશ્વાસે દે પેટીઆ;
કહે વલ્લભ વિશ્વાસથી, પરણુ બેટાબેટીઆ;

દીનતા રાખવા વિષે.

છપો ૨૦૪.

દે મુરખ જન ગાળ, ચાળ તેમાં શું બેસે;
તેનાં મુખની મલ્ય, વદેલુ પાછુ પેસે;
મ્હો તેનું ગંધાય, થાય ના કોને કાંઇ;
સદગુણુના સપુત, લાવવુ નહીં મનમાંઇ.
જેવું જે મુખથી વદે તેવું તે દેખાય છે;
વલ્લભ કહેછે ગાળથી કહો કયાં ગુમડુ થાયછે.

છપ્પો ૨૦૫.

મતાને રહ્યું વિશ્વ, કહેછે ગુણનો સારો;
નમતા જનને કોય, કહે નાહી કદી નઠારો;
નમતાને નરનાર, નમેછે ખુશી સાથે;
નમતા જનને સુખ, કરયુંછે જગના નાથે.
નમતો નથી જે જીવડો લક્ષ ચોરાશી તે ભમ્યો;
વલ્લભ કહેછે વેદમાં, નમ્યો તે હરીને ગમ્યો.

કંજુસાઈ વિશે.

છપ્પો ૨૦૬.

વાત વાવરે જેહ, તેહ નર સદાય સુખી;
આપ રળ્યું નવ ખાય, જાણવો તેને દુઃખી;
બાળે પેટ પાપીષ્ટ, ઇસ્ટ તેને નવ આપે;
દામ માટ ગુલામ, બની જીવને સંતાપે.
કહે વલ્લભ પુજી છતાં, કસરવંત કસાઇછે,
વેહેવાર પક્ષે વાવરો, તેવડ ત્રીજો ભાઈ છે.

છપ્પો ૨૦૮

જેનો ગાંઠે ગર્થ, વ્યર્થ તે કંજુસથાતો;
પળ ન મળે નીરાંત, પેટ ભરી નહી ખાતો.
આપો આપ હીસાબ, કરી કોડી નવ આપે;
વ્યાજ તણુ વેપાર, કરી પરને સંતાપે.
જાદે જે ધણીને ગર્થ છે, તેમ છતાં નવ વાવરયું,
કહે વલ્લભ તે શેઠીયે, પુત્રતણું દેવું ભરયું.

છપ્પો ૨૦૮

ખરચે જે જન જેમ, તેમ તેને હર આપે;
થોડાને થોડુક, ઘણાને ઘણુજ માપે.
મળે કીડીને કણ, મણ હાથીને મળેછે;
જેથી જેમ વવરાય, તેમ તે આપ રળેછે.
હરીને ઘેર હીસ બથી, કમ જાદે સૌઉકછે;
વરો વ્યાસ કહે જાણજો, સોમ દાતાનો કએ હ્ર.

ધર્મધારા.

છપ્પો ૨૦૯

કરતા ધરમનું કામ, કરે અટકાવજ ઝાઝો;
કુળની હુંપદ ચ્હાય, જાય ત જનનો માઝો.
ઉંચ કામમાં નીચ, વેંણ કાઢીને રોકે;
છેવટ દુખી થાય, જાય તે જન જમ લોકે.
જે રામ નામના કામથી, ખ.ળે છે પરીવારને;
વલ્લભ કહેછે શાસ્ત્રથી, પાત્ર થશે જમ મારને.

છપ્પો ૨૧૦

ધમશાળા ધરી નામ, કામ કોને નવ આવી;
કર્મશીળા તે ઠામ, આપને માટ બનાવી.
રાખે વિસઈ સંત, અંત તે લે પંથીનો;
થવા ન દે વીસરામ, કોઇ પણ જીવ જતી નો;
સુધરે સ્વારથ સાધુ તણો, તો બોછાંના નાખતા;
ધિક ધણીને વલ્લભ કહે, લંપટ જનને રાખતા

છપ્પો ૨૧૧

પુન્યવાન સુતાર, પુન્યદાને કુમારો;
કડીયા માળી લોક, પુન્યમાં સહુ સુથારો;
બ્રાહ્મણો ભાવસાર, ખાતરી સોની સુરા;
ખમાર નાગર ભાટ, ઘાંચો પણ પુન્યે પુરા.
કણબી કેડે કોટી રહ્યા, પટેલિયા જગપાળ છે;
કહે વલ્લભ આ સરવમાં, વણિક મુછનો વાળ છે.

છપ્પો ૨૧૨

આપે આપી પુન્ય, નુન્ય કાંઇ નવ રાખી;
પાણી મુક્યું પંડ, મુખ કણપંગુ ભાંખી.
પસાયતાં કે વ્રક્ષ, ગ્રામ કે ઢોરો દેછે;
જંગમ મિલકત કાંક, દેઇને જીવ ભમે છે.
પછી પસ્તાવો બહુ કરી, પાછુ લેવા ચ્હાય છે;
પાંપ વલ્લભ કહે તેહને, સતકોટી ઘણું થાયછે.

છપ્પો ૨૧૩.

ઢીલગંદો દાતાર, પાર પાડે ન કદાપી;
કરે પુન્યમાં વાર, શકીને વાવે પાપી;
તરછોડી દે દાન, જુઓ તે દાતા કેવો;
શોમ થકો પણ નીચ, જાણવો પલીત જેવો.
દાતા ઢીલો વલ્લભ કહે, દાન કરે બહુ દુ:ખથી;
દાતારથી ભલો શોમ તે, હા ના કહી દે મુખથી.

છપ્પો ૨૧૪.

અવ જસીયા દાતાર, પ્રથમ તે બહુ જસ લેતા;
મ્હો માગ્યા મુખવાસ, નીર માગે દુધ દેતા.
કરે નિત્ય સેવાય, થાય તે હરિજન સાચો;
સહુ દિવશ લઇ જશ, પડે પાછળથી કાચો.
પહેલું કરયું ધુળ મેળવે, મું'ઠ વાંધા પાડી ઘણાં;
કહે વલ્લભ આ ગુણ છે, અપજસિયા દાત।

છપ્પો ૨૧૫.

બાળ્ય સુંભનું દ્રવ્ય, પરમારથ કામ ન લાગ્યું;
બાળ્ય સુંભનું ધામ, નહી દે કોને માગ્યું;
બાળ્ય સુંભનો હાથ, દાન તેથી નવ આપે;
બાળ્ય સુંભનું શીશ, નમાવે નહી કદાપે;
બાળો ટાંકા સુંભો તણા, જળ નાવ્યું કો કામમાં;
કહે વલ્લભ આગ લાગજો, દુષ્ટ જનોના દામમાં.

છપ્પો ૨૧૬

દશાંશ હરિનો ભાગ, ન ખરચે સુધો રહીને;
શસ્ત્ર ઘણું લઇ જાય, ઇશવર અગની થઇને;
કાંતો મુકે રોગ; વઇદ થઇ વિઠુલ આવે;
ધરી તસ્કરનું રૂપ, સામળો સોટી જાવે;
શાહા થઇ નાણું ચાલશે, ઢોંગે ધુતવા મંડશે.
કહે વલ્લભ છોડશે નહીં, કાં રાજા થઇ દંડશે.

છપો ૨૧૭

કાંતો આપશે પુત, તુત ઝાઝાં તે કરશે;
કયરપી બાપનું ગર્થ, લઇ ગુણકા ઘર ભરશે.
કાંતો કરિ વહેપાર, ખોટ ખાઇને ખોશે;
મરસે મોંઘી નાર, દીકરી રાંડી રોશે.
કાં છેડેથી છુટી પડે, કાં વ્યસને લે લાગનું;
કહે વલ્લભ મુકસે નહો, હરી હરીના ભાગનું.

છપો ૨૧૮

જનમી માને પેટ, જરા જગમાં ન જણાયો;
વહિ છુટે અવતાર, મનુશમાં તે ન ગણાયો;
થયો નહિ દાતાર, થયો નહી સુરાતનમાં;
થયો નહી ધરમીષ્ટ, ગણાયો નહિ હરિ જનમાં;
ગણાયો નહી જે હુન્નરી, નહિ વિદ્યાને પંથચડયો;
કહે વલ્લભ તે પ્રસવિને, માને પેટ પથ્થર પડયો.

છપો ૨૧૯

પશુ પક્ષીના દેહ, થયે ગયે ઉપયોગી;
પરવતના પાસાણ, પડે જગ થાયે ભોગી.
જીવે વ્રક્ષદે છાંય, કાંય ફળ જગને આપે;
મડ્યા પછી દે કાષ્ટ, સ્રષ્ટનાં કષ્ટજ કાપે.
મીથ્યા શરીર મનુશતણું, વણ ઉપયોગી રવથી;
વ્યાસ વદે વેણ ધર્મને, પુન્યવિના ખપનુ નથી.

છપો ૨૨૦

ઢાંકયો ન રહે ભાણ, અતી વાદળ આભાસે;
ઢાંકયો ન રહે ચંદ્ર, કદિ તારાને પ્રકાશે.
ઢાંકયું ન રહે ભાગ્ય, વસ્ત્ર વિંટાળે સીસે;
ઢાંકયો ન રહે સુર, રાય રાણો રણ વીશે.
ઢાંકયુ ન રહે ચિત નારનું વ્યસની નવ છુપે કંઇ
વલ્લભ જુએ પારખું દાતા ઢાંકયો રે નહી

બ્રાહ્મણ વીશે.

છપો ૨૨૧

ભિખને માથે ભ્રષ્ઠ, કષ્ટ કોટીધા જેમાં;
આબરૂ તોરો ટેક, રહેના રાખ્યો તેમા.
ફરે ફુરબળી વેરા, તાહ્યરે ચપટી નાંખે;
કરને પરાઇ વેઠ, એન દનારૂ ભાંખે.
ગાંડ ઘુએ નહી શંખાણી, તેને બા કહેવી પડે;
કહે વલ્લભ તે ભીખનાં, હાંલ્લાં શું શીકે ચડે.

છપો ૨૨૨

વિપ્ર તણો સુત જેહ, તેહ ભીખ પહેલી માગે;
પણ રાજા કે શેઠ, પાય સામો રહી લાગે.
સરવ કહે મ્હારાજ, મહીપતનાથી મ્હોટો;
હોય વળી વીઘાય, પછી શો તેને ટોટો.
ધન્ય અવતાર બ્રામણ તણો, એ દહને સું દુખછે;
કહે વલ્લભ જે વાણીયા, ભીખ તેને શી ભુખછે.

વૈષ્ણવ વીશે.

છપો ૨૨૩

ધરી વૈષ્ણવી વેશ, કહે શ્રી કૃષ્ણજ કપટી;
ગઉ સાધુ કે વિપ્ર, તેહને નાપે ચપટી.
માળા ઝાલી હાથ, દેવના દરસન કરતો;
પુન્ય વિના પાપીષ્ઠ, ફાંકડો ફંદે ફરતો.
કાંઇ કોઇને દીધું નહીં, તે જન તરછટ તુતિયો;
કહે વલ્લભ તે ભક્તને, માથે જમની જુતિયો.

છપો ૨૨૪

વિપ્રજ વિષ્ણુ રૂપ, વૈષ્ણવે તેહ ન પાળ્યા;
ન સેવ્યા સીધ સંત, પુન્યના પંથ પ્રજાળ્યા.
કંઠી બાંધી કોટ, દાટ દેરામાં મુકે;
ગણે ગુરૂને શ્રેષ્ઠ, બ્રહ્મની નીંદા ભુંકે.
ટીલુ ત્રણ ગજ તાણીને, તીરથ યાત્રા કરતા ફરે.
ગઉ બ્રહ્માણ સેવ્યા વીના, વ્યાસ વદેછે નહિ તરે;

છપો ૨૨૫

સોનાનો જ્યાં પાક, હોય ત્યાં સોનું સોંઘુ;
પરદેશ મધ્યે જાય, થાય મ્હા મુલે મોંઘુ;
ઘરમાં દેવસ્થાન, હોય તેથી નાવ હરખે;
આઘાનો મ્હા મોહ, જઇને આઘે નરખે.
ગંગા મુકી દેશની, દુરની ગંગા ન્હાયછે;
પ્હેલુ પરખે નહી મુરખા, પાછળથી પસ્તાયછે.

છપ્પા ૨૨૬

વીના વિપ્ર કો જાત, બોધ આપે સરવેને;
વેદ ગ્નાન દે આપ, પાપ લાગે સીર તેને.
જેના કુળના ધરમ, કર્મતો કાંડ બતાવે;
શુદ્ર જાત આચાર્ય, થાયતો નરકે જાવે;
શુદ્રો નમાવે વિપ્રને, પાપે પંડ ભરાયછે;
કહે વલ્લભ વીપ્રો નમે, તે પણ નરકે જાયછે.

ઢોંગી વીશે.

છપ્પા ૨૨૭

ગ્નાન વણ ગાણું ગાય, કુદે બહુ ઘાંટે ગાજી;
કહે કથા પુરાણ, લોકને કરવા રાજી.
ચંદન ચરચી ભાળ, ચલાવે ચાળા ચટકા;
વદે વિહારી વાણ, કરે લ્હેકાને લટકા.
વાણુ ટીંખળે ટીંખળો કરે, જાદુગર થૈ જાયછે;
કહે વલ્લભ ધીક લોકને, ધુર્ત્તાને વશ થાયછે.

છપ્પા ૨૨૮.

મુરખને દે માન્ય, દ્રવ્ય ઢોંગીને આપે;
ઉંચાને દે ગાળ, નીચને ગુરૂ થાપે;
સુભ ઠેકાણે સોમ, અસુભે નાણું કાડે;
સાળી પ્હેરે ચીર, બેન આંસુડાં પાડે.
કીમિયો જાદુ કીરતી કરે, તેને સૌ જગ ચ્હાયછે;
કહે વલ્લભ કળીયુગમાં, પાખંડી પુજાયછે.

છપ્પો ૨૨૯

દુરી જનનો દેશ, ખબર શી શુભ ખોટાની;
સરખી કીંમત થાય; ન્હાય નાના મોટાની.
ભાજી પાન પકવાન, ભાવ સરખે સૌ બોલે;
કાગ હંસ ખર ગાય, ગણે તે એકજ તોલે;
દેવ દૈત જાણે જોડના, શુભ અસુભ એકજ ગણે,
સત્ય સમાગમ કીધા વીના, મુંઢ રહ્યા વલ્લભ ભણે.

હરીભજનમાં ભંગ પાડવા વીશે.

છપ્પો ૨૩૦

હરી નામમાં ભંગ, પડાવા પાડે તાળી;
મિથ્યા કરે બોબાટ, હસે બહુ ધુળ ઉછાળી.
ઢાળે પરનો પાપ, આપ સતિયો થૈ બેસે;
છેદા સાંધાણ માટ, સોડમાં સૌની પેસે.
કાંકરો ચાળો ચલાવિને ખાયે ઠબકા ઠોકરો;
કેહે વલ્લભ આ ગુણથી, હોય છીનકીનો છોકરો.

છપ્પો ૨૩૧

વામાનું જ્યાં વૃંદ, જઇ ત્યાં કો નર બેસે;
ધારી કુંડાં કરમ, છેક સોદચોમાં પેસે;
ચાતુરીનાં ચેન, ચલાવે ખુબ ચલાખીઃ
થાય ન કારજ કાંય, પાપ લે ભુંડું ખાખી.
વલ્લભ કહે વનીતા કને, દુર ભાષણ ગોખે ઘણાં;
સ્ત્રી સંગ બેસે બાયલા, કાં લક્ષણ લુચ્ચા તણાં.

કુંડળીયા*

કુંડળીઓ ૧

ટક્કા તેરા નાહિંહે, કાંસે લાયા સાથ;
માઇ પેટ પેદા હુઆ તબ થે ખાલી હાથ.
તબથે ખાલી હાથ, નાથને બડા બનાયા;
કછુ ન દીયા દાન, માનમેં જન્મ ગુમાયા.
કહે કવીજન વ્યાસ, ક્યાસ તું કરલે પક્કા;
સમજ સમજ ગુમાર. નહી હે તેરા ટક્કા.

કુંડળીઓ ૨

પેસા પેસા કયા કરે, પેસા હે ગુલામ;
સંગ કછુ નહિ આયગા, પડા રહેગા ઠામ;
પડા રહેગા ઠામ, દામસે દુનિયાં ડુબી;
કેસા લગીયા મોહ, ખુદાકી એહી ખુબી;
કહેત વલ્લભરામ, જાયગા આયા એસા,
ખાકી રહેના ખુસ, પાપસેં મત કર પેસા.

કુંડળીઓ ૩

તેરે શિરપર મ્હોત હે, કલ્લ આજ ઓર અબ;
કર લે કરતા હોય સો, પીછુ કરેગા કબ;
પીછુ કરેગા કબ, તબ સંગ નહિ હોણેકા;
ધામ દામ કે નામ, સબી યાંહી રેણેકા;
કહેત વલ્લભરામ, પલત ફીગટ કે ફેરે;
સમજ સોમ ગુમાર, મ્હોત હે શીરપર તેરે.

કુંડળીઓ. ૪

કાયા કચ્ચા કુંભહે, છોડ ગરવ ગુમાન;
આયા એસા જાયગા, નહિ સમજે નાદાન.
નહિ સમજે નાદાન, શાન શુદ્ધિ સબ ભુલા;
બેટેકા ગુલામ, દામકી ખાતર ફુલા;
કહેત વલ્લભરામ, દુર કર મમતા માયા;
જરૂર જાયગા જીવ, મીલે મટીમે કાયા.

કુંડળીઓ. ૫

ચમડી કયું ચુથાવતા, ભરભર કે ભંડાર;
પીછુ ગાલી ખાયગા, જબ લે હીસ્સેદાર;
જબ લે હીસ્સેદાર, યાર તુમ સમજો મેરાં;
પડા રહેગા સબ, હોયગા જંગલ ડેરા.
ખા પી ઓર ખીલાવ, સંગ નહિ દેવે દમડી;
કહેત વલ્લભરામ, કયાહુ ચુથાવત ચમડી.

કુંડળીઓ. ૬

મેરા મેરા કયા કરે, તેરા નહિ તલભાર;
સબી છોડકે જાયગા, પુત્ર નાર પરીવાર.
પુત્ર નાર પરીવાર, ચાર ઘડીકા સુપના;
ગર્થ ઓર ઘર બાર, ઉસમે કુછ નહી અપના;
મુમત માયા મોહ, કાળકી જાળે ઘેરા;
કહેત વલ્લભરામ, કાયકું કહેતા મેરા.

કુંડળીઓ

જુઠી માયા જાનકે, દીલસે કરદે દુ
કંજુસૈ કરકે બડો, દર્શાતા નીચ નુર.
દર્શાતા નીચ નુર, ઉર બીચાર ન આતા;
કરતાહે સંચીત વિત વહી કુધર જાતા.
છેતટ જમકે હાથ, જાયગા યાસે ઉઠી;
કહેત વલ્લભરામ, જાન લે માયા જુઠી.

કુંડળીઓ. ૮

અંતર ઉલટ હોત હે, કુછ કરૂ મે દાન;
કલજુગ જીવ ભમાવતા, સો ભુલતહે ભાન.
સો ભુલતહે ભાન, ધ્યાન માયામેં લગતા;
બોધ સુને જબ પ્રેમ, ઘડી પીછે મન ભગતા.
લગજાતી જંજાળ, રૂરૂકા ભુલે મંતર;
કહેત વલ્લભરામ, ફીરે સબ ઉલટ અંતર.

કુંડળીઓ. ૯

મચ્છો ન્હાતી નીરમે, રહે રાત ઓર દીન;
એસા ન્હાતા આદમી, પ્રભુ ધ્યાન પુન્ય બીન.
પ્રભુ ધ્યાન પુન્ય બિન, મીનકી માફક માનો;
ફોગટ ફળ ના હોય, જયઊં જળ જંતુ જાનો;
કહેત વલ્લભરામ, હરામી એ નહિ અચ્છી;
પાપ કહો કબ જાત, નીરમે ન્હતી મચ્છી.

કુંડળીઓ. ૧૦

કથા સુનત સબ કાનસે, ભગત બનતહે આપ;
દાન કછુ દેવે નહી, જબ કયું જાવે પાપ.
જબ કયું જાવે પાપ, જાપ જપ કર કરે ટીકા;
જયું લુણ બીન અનાજ, દાન બીન ભજન ફીકા.
દયા દીનતા દાન, પકડ કર છોડે તથ્થા;
કહેત વલ્લભરામ, જબી ફળ દેત્રે કથ્થા.

કુંડળીઓ. ૧૧

ગ્નાન ધ્યાન કે દાનમે, હા કેના શો શેલ;
કબુલ કરે સબ મુખસે, કરનેકા મુસ્કેલ.
કરનેકા મુસ્કેલ, ફેલકા ફંદ ઉઠાવે;
લેણા દેણા ઘંટ, જગતમે ભકત કેલાવે.
કરમ ધરમકા ડોળ, દેખાવે જગમાં જુકતી;
કહેત વલ્લભરામ ઉનકી કાંહે મુક્તી.

કુંડળીઓ. ૧૨

ધક્કા ખાતા કાયકું, ફરતા દેશ વિદેશ;
કાશી જગનનાથજી, પ્રાગવડે પરવેશ.
પ્રાગવડે પરવેશ, લેશ મથરાબી દેખા;
દ્વારકાં બિદ્રાવન, સ્વેત બીંદુકા પેખા.
કહેત વલ્લભરામ, ધામ તરકુંકા મક્કા;
કછુ ન દીયા દાન, મફતકા ખાયા ધક્કા.

કુંડળીઓ. ૧૩

ખત્તા ખાયા ઢુંડકે, નહિ મિલે જગતાત;
સત્ય સંગ હુઆ બીના, સબ મીથ્યા હે બાત.
સબ મીથ્યા હે બાત, જાત જનમારા જુઠા;
સુંભ સુભ કર દાન, બોલદે મુરખ મુઠા.
કહેત વલ્લભરામ, પ્રભુકા કાંહે પત્તા;
દાન દયા ઔર દિન, તીન બીન ખાયા ખત્તા.

કુંડળીઓ. ૧૪

સચ્ચા હીરા છોડકે, પથ્થર પ્રોયા ચીત;
જન્મ ગુમાયા ઢુંડતે, હુઆ અંધા ભીંત.
હુઆ અંધા ભીત, વીત ખાતર ભટકાતા;
કરી હરામા કામ, પાપસેં પેસા લાતા.
કહેત વલ્લભરામ, ભુલાયા આયા બચ્ચા;
અબતો સમજ ગુમાર, હરી હે હીરા સચ્ચા.

કુંડળીઓ. ૧૫

કહેણી પણ રેણી નહી, કહેત મુઢ અજાણ;
પુરવ બાત પીછાનતા, શો નરકે પારાણ.
પણ સમજો પાસાણ, ઉરબીન હોઠ ન આવે;
રેચક ગોળી બીન, ઊલટી કીસ્તરે લાવે.
ગોળીરૂપી જ્ઞાન, સમજ કર પકડે રેણી;
કહેત વલ્લભરામ, જખી મુખ કહેવે કેણી.

કુંડળીઓ. ૧૬

બુરા લગતા લંડકુ, બોધ કરૂ જદ બ્હોત;
એસા હરામખોરકું, કયહુ ન આયા મ્હોત.
કયહુ ન આયા મ્હોત, હોત ગદ્ધા કે ઘોડા;
જબતો તાનત ભાર તોય ભલા હોય થોડા.
બ્હેક બાતમે બુરા, બડા એ પાપી પુરા;
કેહે કવીજન બ્યાસ, લંડકુ લગતા બુરા.

કુંડળીઓ. ૧૭

કોટે કરતા કાયકુ, જર જોડાણુ કે માટ;
સંગ તેરે ન આયગા, ગરથ ઘરેણા ઘાટ.
ગરથ ઘરેણા ઘાટ, ઠાઠસે ઠગાઇ ખાતા;
હરામ ન રહે દામ, ઠામ આયા યુ જાતા.
કહેત વલ્લભરામ, રહ્યા મોહમે લપટાઇ;
બાસ નરકકા હોય, છોડદે કુડ કોપટાઇ.

કુંડળીઓ. ૧૮

ગદ્ધાકુ ગનાની મીલા, સુન બે ગદ્ધા ગનાંન.
કબુ બ્હોત નહી બોલના; મત હોના મસ્તાન.
મત હોના મસ્તાન ભાન રખકે ચલ સીધા;
ટકુણ પડત દોચાર તોયેતુ આપ ન બીધા.
સુનત વલ્લભરામ, કહે ખર સુધરે બદ્ધા;
તો કયા મેરી જાત, કયહુ કહેવાવુ ગદ્ધા.

કુંડળીઓ. ૧૯

પક્કા ગુન હે પાનકા, બુઢ્ઢા હોય જુવાન;
ખાવે ખુજર આગરા, સીંધ દેશ મુલતાન.
સીંધ દેશ મુલતાન, બંગાલા બેઈમાની;
મારવાડ ઓર ચિન, કાશી કે હીંદુસ્તાની.
ઓહી લગાવત પ્રીત, પડાવે ઓહી નક્કા;
કહેત વલ્લભરામ, પાનકા ગુનહે પક્કા,

કુંડળીઓ. ૨૦

સોપારી જગમે બની, ખાવે સબ નરનાર;
પાંચન કીરતો પેંટમેં, નીકાલે બોખાર;
નીકાલે બોખાર, કોન કહે ઉનકુ બુરી;
કથા ચુના પાન, પટીમે ડારો ચુરી.
જબ મુખ હોવે લાલ, ગાલ ભર ચૈએ સુપારી;
કહેત વલ્લભરામ ચ્હાય સબ જગ નરનારી.

કુંડળીઓ. ૨૧

તીન લોક બ્રહ્માંડમેં, સુપારી સમશેર;
બ્રહ્મા બીષ્ણુ ચ્હાતહે, ઈંદ્ર ચંદ્ર કુબેર.
ઈંદ્ર ચંદ્ર કુબેર, ચાહત સરિતા શિવ શકતી;
શબ સુપારી બીન, હોતહે નીષ્ફળ ભકતી.
હોમ યગ્ન કર યાગ, સુપારી ચૈયે પ્હેલી;
કહેત વલ્લભરામ, દેખત શબ સ્રષ્ટી દેહેલી.

કુંડળીઓ. ૨૨

કહત જગતકે લોક, સુપારી કરતી બ્યાધી;
હોતા હે ખઇ રોગ, પોંડમે પટત ઉપાધી.
કરતી કલેજે કરૂ, બાત કેતે સોઇ સચી;
ઢુંડા એક ઉપાય, સુપારી મત ખા કાચી.
અગ્નિમે સેકલાવ, હોય સબ રોગી નીરોગી;
કહેત વલ્લભરામ, સુપારી લો સબ ભોગી.

કુંડળીઓ. ૨૩

પટી બના દો પાનકી, કથ્થા ચુન લગાય;
ફોલી ડારો એલચી, તંબાકુ મીલાય;
તંબાકુ મીલાય જાયફળ અંદર ડારો.
જાવંત્રી તજ જુજ, સુપારી સાફ સમારો;
ખિલાવ પીછે ખાવ, હોય દોસ્તી સીર સટી.
કહેત વલ્લભ રામ, બનાદો પાનકી પટી.

કુંડળીઓ. ૨૪

બડીહે જગમેં નારીયાં, ઉનસેં સબ સંસાર;
જીનકે ઘર નારી નહી, ઉનકા કયા પતીઆર.
ઉનકા કયા પતીઆર, જાર કરમી સબ જાને;
નારી બિન નર જેહ, તેહપર દીલ ન માને.
ચલે નહી વહેવાર, કરમકી ખોડ પડીહે;
કહેત વલ્લભરામ, જગતમેં નાર બડીહે.

કુંડળીઓ. ૨૫

ખુબી ખુદાકી ખુબહૈ, સરજાયા સંસાર;
સ્રષ્ટી ત્રયો કારને, બનાઈ નાજુગ નાર.
બનાઈ નાજુક નાર, રૂપકા ભરીયા હંડા.
ખાન પાન સબ સુખ, દીયે નર હોવે ઠંડા;
ઈંદ્ર ચંદ્ર ભ્રમાય, રહ્યા દારામેં કુબી.
કહેત કવિજન વ્યાસ, ખુબ ખુદાકી ખુબી.

દેશી ભાષાના કુંડળિયા

કુંડળીઓ. ૨૬

પાઇન પામે કો કદી, કરે કોટી ઉપાય;
લબલો લોભે લપટાઇને લંકાં લેવા જાય.
લંકાં લેવા જાય, ખાય ખત્તા તે ખોટા;
મથેજ મળતું હોય, કોયના વેઠ ટોટા;
કહેજ વલ્લભરામ, ભટકમાં ભુંડા ભાઇ;
પડી પ્રભુની ટાંક, ન પામે કો કદિ પાઇ.

કુંડળીઓ. ૨૭

પ્હેલો થાતું પ્રુન્યમાં, કરમાં જાદે વાર;
સંગ કશુ આવે નહીં, તારૂ નહી તલભાર.
તારૂ નહી તલભાર, સારશું દંખી મરતો;
સુતનો દેવાદાર, રગુ રણીયાતુ ભરતો.
અર્થરાજ ગુમાર, ગણાયો ગધ્ધવ ઘેલો;
વલ્લભ કહે ધરમીષ્ટ, હોય તો થાતુ પ્હેલો,

કુંડળીઓ. ૨૮

પાત્ર જોઈ જર દિજીએ, જીમ કામે સોહાય;
કુપાત્રોને કર પડે, તો જીવહીંસા થાય.
તો જીવહીંસા થાય, જેમ ઢીમરને દાધો;
તેણુ ગુંથી જાળ, જીવ જીવોનો લીધો.
તેમાં હીસ્સાદાર, દેનારો પુરવજ સાથે;
કહેછે વલ્લભરામ, દાન દયો શુભ જન હાથે.

કુંડળીઓ. ૨૯

પથરો છે પીગળ તણો, ભરમાવાનો ભાર;
કાવ્ય કરો દઈ તાળને, ગ્રહી માપ આધાર.
ગ્રહી માપ આધાર, સાર અનુભવનો ગાવો;
તર્કશક્તીમાં તાર, લક્ષ લાંબુ દોડાવો.
અક્ષર માત્રામેળ, કરોને કોય ન થથરો;
કે'છે વલ્લભરામ, ગણો પીંગળને પથરો.

કુંડળીઓ. ૩૦

કેક કવિ કવિતા કરે, પીંગળને અભ્યાસ;
ગણ વરતે માત્રા ગણે, શબ્દ શરળના પ્રાસ.
શબ્દ શરળના પ્રાસ, મેળવે જોદે જુક્તી;
તેથી શું કલ્યાણ, કહો ક્યાં કવિની મુક્તી.
કરે બહુવારિ કાવ્ય, કવી તે જનને ભગુવો;
કથે જ્ઞાનનું કાવ્ય, કવિશ્વર તેને ગણવો.

કુંડળીઓ. ૩૧

સાબાશી ના દિજીએ, વિદ્યા ભણે ભરપુર;
દાન દેઇ દાતા બને, કરશે દેવલ દુર.
કરશે દેવલ દુર, નુર પઇશાનું રાખે;
બાંધે ગુણિયલ ગ્રંથ, કવિતા કરીને ભાખે.
પણ ઇંદ્રજીત હોય, હોય હરિજન આભાશી;
કહેછે વલ્લભરામ, તેહને દયો શાબાશી.

કુંડળીઓ. ૩૨

વાણીથી પ્રાણી સહુ, પળવારે પરખાય;
મુખ આકૃતી જોઇને, તોપણ કીમત થાય.
તોપણ કીંમત થાય, રહ્યા ચક્ષુથી વરતો;
હીંડછાથી જણાય, પુરૂષ સારો કે નરતો.
અંતર ઊંડુ ગ્નાન, વિવેકે લેવું જાણી;
કહેછે વલ્લભરામ, ગુણ જોવો જોઈ વાણી.

કુંડળીઓ. ૩૩

છપ્પા કીધા સૌ મળી, બસેં એકત્રીશ;
તેત્રિશ કુંડળિયા કર્યા, મનહર છંદ ચોશ.વી
મનહર છંદ ચોવીસ, કવિતતો આઠ કર્યાછે;
ઇંદ્રવિજય છે સાત, ત્રણસેં ત્રણ કર્યાં છે.
સંખ્યા સઘળી એજ, સમજવા સરખા રૂપા;
કહેછે વલ્લભરામ, કરચા કુંડળિયા છપ્પા.

મનહર છંદો*

પરાયુંતો માગી માગી, પહેરવાની રઢ લાગી;
ધીક વરણાગી એવા, પોલા પૈસાદારને;
રોફ કરે તોયે પણ, હોશ ધરે દાગીનાની;
નકામી નાગાઈ કરી, દેખડાવે યારને.
જાણે લોક ધારે મારૂ, એવું તે શોભાવે સારૂ;
પણ અજાણ્યુ ન રહે, સઘળા સંસારને.
કહે વ્યાસ દામ વીના. દેવાળીયોદાર થાય;
તોયે નામે લખી ન દે, દામ તે ગુમારને.

ચોટલીઓ ચોળી હોળી, ધુપેલમાં રગદોળી;
પુમડાં અત્તરે બોળી, ઠેકારી દે કાનમાં;
ઘેરી રાખે ઘાટ ભેર, કપાવીને વાંકો કેર;
બીનગી ભનાવી કાળી, ટીલાં તાણે તાનમાં.
અંગરખાં અંગપર, તંગ પ્હેરે તાણી તોસી;
ખોસી આંબળીને કચ્છ, મરી જાય માનમાં.
પાન ચાવી થુંક લાવી, લાલાઇ દેખાડે મ્હોડે;
વ્યાસ કહે બને ઠણે, તારૂણીના તાનમાં.

પહેરે પગ પાની લગી, પાટલીને ઠેસી મારી;
ચટક ચટક ચાલે, ગુણને ગુજારવા;
તેલ મરદીને સારૂ, શરીર સફત કરે;
નીત્ય ધોયા ધાયા થવા, ધોતીયા નીખારવા;
આડી આંખે નારી જોઇ, પ્રેમનું ભાશણ ભાખે;
હસ્તે મ્હોઢે માન્યનીમાં. ફરે રોફ મારવા;
વ્યાસ વલ્લભ કહેછે, અનુભવ ચતા કીધા;
આટલાં લક્ષણે લુચ્ચા, સોદા ઢોંગી મારવા!

આંખ ખુબ ખેંચાવવા, ખેંચી બાંધે ચોટલાને;
દોરડા કુચાઓ ઘાલી, અંબોડા રૂડા કરે;
કપાળના કેસ કુંપી, હોઠે મસ મસી ગસી.
સોપારી મે ઢામાં નાંખી, ઊચા ગાલેથી ફરે;
કાલુ બોલે શીશ ખોલે, હાથે પટીઆંને ઓળે;
સળુનો છેડો ઉપાડી, સાચવી શીશે ધરે.
નેન ચૈડે નાક મૈડે, દંત વતી હોઠ કૈડે;
ઝીણું ઝાંખે આંખે વ્યાસ, કહે ઠસામાં મરે.

નીચું ન્યાળી પુઠ ભારી, પાટલાને ઠેસે મારી
પાછળથી ઉચુ પ્હેરી, થોડી ચાલે ચાલતી;
હસ્તે મ્હોડે રસ્તે પળે, તાળી દે સખીને મળે;
પુરૂષોથી સંકોરાઇ, મગરૂબીમાં મ્હાલતી.
કુઆ કાંઠે વાતો કાઢે, છેડો કાઢી વા ઉડાડે;
અંબોડો છોડી દેખાડે, લ્હેકો કરે તાલથી.
અંગ તંગ અર્ધ કુચ, કચુંકી વલ્લભ વદે;
આટલાં લક્ષણે લુચી, ઘણાં ઘર ઘાલતી.

ભામની ભણાવવાથા ભય ભારે થાસે ભાઇ;
વીદ્યાવંત વનીતાનો, મોહ કીયો નીઠીયો.
લખી વાંચીને પ્રવીણ, બને ગોરી ગુણ હીણ;
પ્રેમ રસ રંગતણી, વદે વાણી મીઠીયો.
પરસગ મુખ વાત, કરવી ન પડે કદી;
છાની છાની છુપાવી લખી આપે ચીઠીયો.
પોડ મડપંચ પાકો, પ્રેમદાની પાસ આવે;
ભણી દુર કત શીખી, એવી પણ દીઠીયો.

વગુ ભણી ભામનીને, ભય જગ તણો ઘણો;
પત્રે વાત થાય નાહીં, મ્હોડે મળવું પડે.
તેહુ મળતામાં બહુ, મુશકલ માનુનીને;
તેમ કરતાં મળે તો, કોની નજરે ચડે.
તેથી વાત માત તાત, ભ્રાતના જાણ્યામાં જાય;
થાય વડુ વ્હેર ખુણે, ઘાલીને છાની છરે.
એટલે એ ભુલે ભુંડી; બીકમાં તે જાય બુડી;
ભણેલીની વાત ઊંડો, વ્યાસ કહે ના જડે.

ભણાવજો ભાવથકા, ગુણ ગોરી તણા જોઇ;
કોઇ ડર ખાશો નહીં, સુદ્ધ બુદ્ધિ આપતાં.
બાળ વયવાળી નારી, નીકળે નઠારી સારી;
તે મર્મ જણાય નહીં, એથી મરો માપતાં.
માટે છોડી મોટી થવા, દઈને ભણાવો ભાંઇ;
શાસ્ત્ર નીતી સમજાવી, કરો કુડ કાપતાં.
તેથી લાભ થાય ઝાજો, મ્હોટપણે પડે માજો;
વ્યાસ કહે કનિષ્ઠોને, વિદ્વાનો ન થાપતા.

નાની ઉમરની નારી, હોય ગુણવાન સારી;
પણ તેની સંગ યારી, કદી નવ કીજીએ;
ચાહય તો ભગની ભાવે, ચાહય શેજને સભાવે;
હશી રમીને બોલાવે, તોપણ ન રીજીએ.
ચાહ્ય તો ખુશીનું ખાણું ચાહ્ય તો પૈ પૈશો નાણું.
માગે આવ્યું હોય ટાંણું તોહયે પણ નવ દીજીએ.
વ્યાસ કહે હેતથકી, રમાડીએ મુખ બકી;
લોક વ્હેમ ધારે નકો, માટે મન બીજીએ.

અસનાઇ બાળકની, કરવામાં લાભ નહીં;
ઠેસ ઠપકોતો માથે, આવે કોઇ કાળમાં.
નીચને વતાવવાથી, ઘટે ઘણો ટેક તોરો;
સેજે નીચુ જોવુ પડે, નબળાની ગાળમાં;
છટકેલી સુંદરીને, હસવાથી હાની થાય;
મનના વગર કુડે, આવી જઇએ આળમાં.
કહે વ્યાસ ચોર સંગ, ચોરતો ગણાવવાના;
વણ ચોરે લાંછનતો, લાગશે કપાળમાં.

મન મધરૂબીત્તાન, કોટ બુટ પાટલુન;
લ્હેરી લ્હેરી લાલ બની, સોટી રૂડી રાખતા.
ઇંગરેજી ભણો ગણી, એયુવ્યારી બ્યાડમેન;
એટપેટ ગેટપેટ, છટ છટ ભાંખતા;
બોન નોકરીએ મ્હોટો, ગવરનર બની ફરે;
જગ જીવ દુભે તેતો, શાણા જન સાંખતા.
પણ વલ્લભ કહેછે, જેહ છાકે છેક છકયા;
હરીથી ન ડરયા તેને, કાળ કુટો નાખતા.

જગ તણા પ્રાણી તણી, મતી ગતી અતી ઘણી;
કપાળે કપાળે સઉની, બુદ્ધિ તણા ફેર છે;
પણ સત્ય થાપવાને, અસત્યને કાપવાને;
કમર કશી લે કેડો, તેથી જગ જેર છે.
સવારથી વાંકુ વદે, ખરો નર ન લે રદે;
બદે ન અસુરને તો, તે મેર સમેર છે.
આપ વેઠી દુખ સુખ, કરે સહુ સજ્જનોને;
વલ્લભ વદે તે સત્ય, વાદી સમશેર છે.

કરતા જનનું નામ, ભાવ ભર્યા સોધી લેજો,
વીચારીને વાંચી જોસું, ઇઆદીતો આવસે;
વ્યાપક છંદમાં સાર, પરખોને લેજો યારો.
સરખા અક્ષર આજ, રચનાએ ફાવસે.
વળે જીભ શબ્દ સારા, શોભાવંત એ ઠવાણા.
લક્ષણવંતા તમામ, તરકથી સોધાવશે;
ભણેલા ન ભુલે જાતે, મનમાં વીચારી વાતે.
રાજીથી નામો કરતાના, છે તેતો બતાવશે.

કાવ્ય કવી કોઇ કોઇ, મનમાં વીચારી જોઈ;
રાત દીન ખોઇ ખોઈ, રચે કૃત આપનાં.
ગદ્ય તથા પદ્ય કરે, સુમારથી તાળ ધરે;
સુભ શબ્દે રસ ભરે, માત્રામેળ માપના;
પદ ગરબી પ્રબંધ, લાવણી ગજલ છંદ;
છપ્પા ધરીને આનંદ, બાંધે આપ છાપનાં;
વ્યાસ કહે ભેળવીને, આપ કૃત ઠેરવીને;
કવી નામ ફેરવીને, ગાય તે બે બાપનાં.

એર મુઆ વીછુડા તેં, વેર વાળ્યું કેદાડાનું;
વણ વાંકે મને દાબી, ડંખ સીદ મારીચા;
ચડચા ચઢી ચોટ દાડ, મુકી લેટપોટ કર્યાં;
હર્યો જાણે જીવ એવો, શો ઇરાદો ધારીઓ.
જાદુવાળા કરી ચાળા, રોળી રાખ ફુક મારી;
વસ્ત્ર આંબળીને મ્હોડે, બર્બટી ઉતારીઓ.
તોહયે ન ઉતર્યો પાપી, જાણે પગ નાંખ્યો કાપી;
કહે વ્યાસ આખી રાત, બાપને પોકારીઓ.

ઈસકની વારતામાં, ઈસકી અત્યંત રીજે;
ઠગાઈની વારતામાં, ઠગ ખુસી થાયછે;
તસ્કરોની વારતામાં, તસ્કર આનંદ પામે,
સ્હેજાદાની વારતામાં, સાજાદા હરખાયછે.
ભજનમાં ભક્ત રીજે, જ્ઞાની જન જ્ઞાને રીજે;
વીભીચારી પ્રાણી વાણી, વીહારની ચ્હાયછે.
સત્ય દેખી ખુસી સતી, પણ જેનો જેવી મતી;
થશે તેની તેવી ગતી, વ્યાસ વાણી ગાયછે.

કરમ ચંડાળકાં હુ ક્રૂર ક્રત બાત કથી;
ગુનહીણુ ગપ ઠોકી, પરને દહતું હે;
તોબી જ્ઞાની ગંભીરતા, દીલ દ્વેશ ધારે નાહી;
જેસા દેહ તે શા સાંતી, વાન તો સહ તું હે;
સ્વાનકી માફક દુષ્ટ, ભાન ભુલ કરભસે;
કછુ કાજ હોવે નાહી, બકતા રહતું હે;
પાપ પોટલેકા આપ, સીર બોજ બ્હોત ધરે;
નીદયાસે ન ડરે ભાઈ, વલ્લભ કહતુ હે.

કરી ઠાલી ઠાંસ ફાંસ, મારે કોઇ ધરમમાં;
મરમમાં બોલે બહુ, બીજાનું બગાડવા;
આળ મુકે ભુંડુ ભુકે; ચતુરાઇ નવ ચુકે;
વ્હેરી થઈ ધારે ગોદા, વીતનો વગાડવા.
ભુંડુ બોલી આપ ડોલી, ડોલાવે સરવ કોને;
ભુંડુ ભેરવે ભલાના, મનને ભમાડવા.
વ્યાસ કહે રહે એવા, પાપી દુનીઆમાં ઘણા;
પણ તેવા જનના મ્હો આગથી લગાડવા.

હરી કથા જ્ઞાન બોધ, સાંભળવા શુભ જાતી;
ભરાઇને ભેગા થશે, ભુખ્યા હરી નામના;
તેમાં દુષ્ટ વચ્ચે પડે, લુચ્ચાઈ કરીને લડે;
અનેકને એક નડે, નવરા ન કામના.
ધરમનો પંથ રોકે; બેઠા ઠાલી ગપ ઠોકે;
કઇક ઉભા રહે જાણે, અમે રાજા ગામના;
વ્યાસ કહે નરકી જીવ, કળીયુગે છાકયા છેક;
ખરૂ કહે ખાર લાવે, આખલા હરામના.

પુન્ય કે પરોપકાર, પરમારથ થતું હોય;
તેમાં પ્હેલો પ્હેલ કાઢે, જાણવો દાતાર છે.
લડાઇની ચડાઇમાં, વાજીત્રોના સુર સુણી;
સઉથી પડે સુંસરો તે, સુરાનો સરદાર છે.
વસ્ત્ર શણગાર વિણ, ઉપરથી ઠાલો ઠસ્સો;
મારે તેથી જાણવી તે, છટકેલી નાર છે.
વ્યાસ કહે વિશ્વાસ, આપીને વાયદા વાહે;
ધરમમાં વાર કરે, જાણવો નાદાર છે.

ભક્તપણું જગતમાં, મનાવા મંદીર પળે;
કોડી નવ નાખે રાખે, દેખાડવા વાટવા.
ટીલાં કરી માળા ધરી, ગોપીચંદનને ચોળી;
જાણે જ્યાંથી ત્યાંથી દામ, લાવી ઘેર દાટવા;
ગુરૂ સાધુ વિપ્રો તણી, સેવામાં સુંસરો દોડે;
મનથી ધારે મોદીકા, મળે મને પાટવા;
એવા ઠગ બગ ધ્યાની, પાઇતો ખરચે શાની;
વ્યાસ કહે દોડે રોટે, દડીઆ તે ચાટવા.

કઇક અતી છોશ રાખી, દાસ કાડે ડગે ડગે;
ડોળ કરે ધરમનો, ભક્ત નામ પાડવા;
કૈક ડાહ્યું ડાહ્યું બોલે, જયાંને ત્યાં ડાપણ ડોલે;
પરાઈ પંચાતો કરે, સાખાશી બહુ કાઢવા.
ઘણા અંગ દાગીનાઓ, રાત દીન પ્હેરી ફરે;
હોય તેના મનમાંતો અસ્તાઇ દેખાડવા;
વ્યાસ કહે સીખા ટીકા, પટીકાની છટા રાખે;
રોફ મારે તે રાંડોને, મોહજ લગાડવા.

ઠાલે હાથે ગંગા સ્નાન, ઠાલે હાથે ધરી ધ્યાન;
ઠાલે હાથે દેવ દર, શણ ત્યાર થાયછે;
ઠાલે હાથે ગુરૂ તથા, ઠાલે હાથે હરી કથા;
ઠાલે હાથે જોશી મુખ, મ્હોરતને ચ્હાયછે.
ઠાલે હાથે જ્ઞાનબોધ, ઠાલે હાથે વીદ્યા સોધ.
ઠાલે હાથે આશીરવાદ, માગી ગુણ ગાયછે.
પણ શાસ્ત્રના કહ્યાથી, કહેછે વલ્લભરામ;
ઠાલે ફળ ઠાલુ મીથ્યા, મ્હેનત તે જાયછે.

ચારૂં બેદ શાસ્ત્ર ખટ, અ ાર પુરાન કોઇ;
પડતહે ભાવ રખી, ખુબ ખરી ગમશે;
પાંડવકા ઇતીહાસ, રામાયન રામ કેરી;
ગાવે સમજાવે બ્હોત, તાલ સુર આમસે;
કોહુ વદે સંસક્રત, કોહુ બદે પરાક્રત;
કોહુ કોહુ બદતહે, ફારસીજ દમસે;
દેખાવત ડોળ ઓર, ધરમ ચલાવે આપ;
કહે બ્યાસ બીબાદે ન, દેખ્યો મન ભમશે.

મોટક કવિત.

કવીત ૧

ઢોર લાત મારશે, છટકેલી નારસે;
માંચી યારસે, મોત કબુ કાળ ના જોડીએજી;
ટેક તોરા તનસે, વ્હેરી વ્હેરી જનસે;
દાવા દુશમનસે, પ્રાન ગયા લગી ન છોડીએજી.
જારકરમ માતકા, છીદ્ર હોય તાતકા.
કુડ કૃત જાતકા, પરમુખ બારતા ન ફોડીએજી;
કહેત વલ્લભરામ, અસલકો ઠામ ધામ;
બીન કામ દબુ દામ, અલે વાં તલીક નવ દોડીએજી

છોટાસા બાલકુ, ગરીબ કંગાલકુ;
નીરધનો લાલકુ આપ પેટ માટ ન રડાવીએજી;
ખોટા હોય તનકા ગુલામ ભોવનકા;
સ્નેહી શત્રુ જનકા એ તીનકુ મુખ ના ચડાવીએજી.
પ્રાગુતકી નારીયાં, નાર વભિચારીયા;
પેટકી કુઆરીયાં, એતનેકુ લડ ન લડાવીએજી;
સાધુકે ધરમમેં, બ્રમ કે કરમમેં;
શામકા સરમમે, કહે બ્યાસ ભંગ ન પડાવીએજી.

બકરા બકતહે, કુરંગ ભ તહે;
ગર્યંદ લરતહે, પડતહે રંગમાંહી ભંગ પુરા;
એસાઇ હરામખોર બનાત હેકો ચોર,
જુગત કહત ઢોર, તોહુયે નાહી સમજે બાજી પુરા;
ખાવે ગાલી પરકી, ઇજ્જત જાવે ઘરકી;
નાસ હોવે જરકી, તાબા નહીં કર કરમકો અધુરા
કહેત વલ્લભરામ, કેસલમેં દેવ ડામ;
બાપુકા બોગતા મ. નીરપક્ષાપર મહાવલીવહેપુરા.

પેટકા કપુત સુત, ભોગ ભોગી અવધુત;
ભામનો ભમેલ ભુલ, રાજદુતકેરા બીસબાસ નાવકીજીયે
મીઠા બોલનારસે, જુઠા દોસદારસે;
ખડગ્રુંકી ધારસે, રાજકા કુંઆરસે, કબુગ્ગો ન રીજીયે.
જાનવરો રાનકા, હરખાયા રવાનકા;
મરદબેઇમાનકા, જાનકા જોખમ પાસ, પાઉતોનદીજીએ
કહેત વલ્લભરામ, દુર કર એહી ઠામ
જાયગો જરૂર નામ, પીછુ કામબીગડેપ્રથમદેખલીજીએ.

પુન્ય કર દાન કર, પ્રભુજીકો ધ્યાન ધર;
મુમતમે મત મર, જાયગા જોબનજર, પીછેસે પસ્તાયગા
મેરા તેરા કરકે, પરાયા જર હરકે;
ભંડાર ધરભરકે, રાખયાહિ ધરકે, તુ ઠાલાઠોઠ જાયગા.
ચેત લે મુરખ જન, ભ્રાત માત તાત તન;
સબ સુખહે સપન, ધરધનકીમાયામે ખત્તાખુબખાયગા.
કહેત વલ્લભરામ, હરીકો સમર નામ;
તજદે કુથલીકામ, જમપુર ઠામજાકે પાપી તું પીટાયગા

છંદા કવીત ૧

ઘણું જોર આવે, કયરપીને કોડી કાઢતાં;
ઘણું જોર આવે; ભુંડાઓને ગાળ ભાંડતા;
ઘણું જોર આવે, જ્ઞાની જ્ઞાનને દેખાડતાં;
ઘણું જોર આવે, ભગતોને તાળી પાડતા.

છંદા કવીત ૨

ધણુ જોર આવે સુથારોને કાષ્ટ છોલતાં,
ઘણુ જોર આવે ન્યાયાધીશે ન્યાય તોળતા;
ઘણુ જોર આવે, વ્યાસ ભકત પ્રભુ બોલતાં,
ઘણું જોર આવે વીદ્વાનોને વીદ્યા ખોલતાં.

છંદા કવિત ૩

ઘણુ જોર આવે, બાળ નીશાળથી છુટતાં,
ઘણુ જોર આવે, ભંગીઓને ભાંગ ઘુટતા;
ઘણુ જોર આવે, તસ્કરોને માલ લુટતાં;
ઘણુ જોર આવે, સર્વે કામનીને કુટતાં.

ઇંદ્રવિજય છંદ.

રામ સુધામ કે ઠામ ગયે જબ,
આપકો નગ્ર સબી સંગ લીયો;
સ્વાન પડો બડો પાપીષ્ટ પુરૂષ,
પ્યારતા સુનનેકુ દેહ દીયો.
રામ પુછે તોરે સીરપે કથીર,
સ્હસ્ત્ર મીલી બ્હોત રૂધીર પીયો;
વલ્લભકો નાથ કહેત સાક્ષાત,
કોનસી બાત તેં ક્યા પાપ કીયો.

શ્વાન કહત સુનો તુમ રામજી,
સુધ્ધ હોકે મેને પંથ ચલાયો;
બોધ હરીકા નામકો કુક્કર,
જગતમે ભક્ત મ્હેં આપ કેહલાયો;
સુનને વાલે કબીર હુએ ઓર,
કેહણેસેં મુજકુ શ્વાન બનાયો;
વલ્લભકા નાથ બ્હોત કૃપાકર,
આપકે સરન મુને બોલાયો.

હડકવાવાળુ શ્વાન વસ્તી માહી,
પડયુંને બે જણે જોયું કદાપી,
તેમાંથી એક જણે બુમ પાડીને,
સરવ જીવોને સુચના આપી;
તેથી બીજે મારી વારી સાખી કહયું,
કે શ્વાનનું શીશ નાખશો કાપી;
વ્યાસ કહે એમ બેઉ વઢયા તેમાં,
કહો ભાઇ કોને જાણવો પાપી;

વીશ્વમાં વધ્યાછે વ્યાસ તણો વંસ,
કહે કથા ઘણા કોકીલા સ્વરે;
લખ્યું વાંચે ગુણ સાંચે નહી વળી;
અરથતણા અતી અનરથ કરે;
જોડણી જોડે તોડે તાળને રાગ,
પીંગળ પોથીઓમાં ધ્યાન ન ધરે;
પેટ માટે પટપંચ કરે બહુ,
વલ્લભ કે કે વળી ફાંકડા ફરે.

કો ગુણી વ્યાસનું જ્ઞાન જોઈ,
આપ ગુંણી કેવરાવવા ચ્હાયે;
કો ક્યાંનુ કરેલું કૃત લાવીને,
પોતાનુ નામ ધાલીનેજ ગાયે,
તે મન ફાવે તો ફેરવીને જરા,
કૃત કરયુ મેં બતાવવા જાયે;
ધીકારછે તેવા વ્યાસ કવીજન,
વલ્લભ કે છાનું રેન જરાયે;

તાત તણા મુજ ભ્રાત તણા બહુ,
શીષ્યકુળ સુત છે જગ વીશે;
જાત તણા ઘણા મણા રહી નહી,
ભણ્યા ન ગણ્યા થયું વ્યાસ શીશે;
રીતી જાણી નહી નીતી આણી નહી,
જ્ઞાન વીના કરે ડોળ અતીશે;
વલભ વદેછે નામ લજાવણ,
એક બેહાલ જરા ઠીક દીશે.

કેક કુમતી ભરેલાછે શોષ્યતે,
લીલે લીલુ ભળકામાંજ ભાળે.
દોરા ચીઠી જગ જાદુથી ધુતવા,
કરે કાળી બોનગાંચો કપાળે;
પ્રપંચ પાપથી પ્રેમદા છેતરે;
કુકૃતથી ઠાગ સરવનો ટાળે;
વ્યાસ કે વીસ્વ ન માનો વીના ગુરુ,
એક અનેક તણા બીજ બાળે.

